

Ylöjärven kaupungin hyvinvointiohjelma

Hyvinvointikertomus
vuodet 2021-2024

Sisällys

1 Taustaa	4
2 Hyvinvoinnin edistämistä ohjaavat	5
2.1 Hyvinvoinnin käsitteitä.....	7
2.1.1 Hyvinvointi, osallisuus ja hyvinvoinnin edistäminen	7
2.1.2 Hyvinvoinnin edistäminen kunnissa	8
2.1.3 Hyvinvoinnin edistäminen Ylöjärvellä.....	9
2.2 Hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen rakenteet.....	11
2.2.1 Yhteistyö ja yhdyspintarakenteet	12
2.2.2 Ehkäisevän päihdetyön rakenteet	14
2.3 Hyvinvointiraportoinnin prosessi.....	14
2.3.1 Hyvinvointityön mittaaminen ja vaikuttavuus.....	16
3 Hyvinvointikertomus 2021-2024.....	18
3.1 Ylöjärveläisten hyvinvointi ja hyvinvoinnin edistäminen vuosina 2021-2024.....	19
3.1.1 Hyvinvoivaa arkea Ylöjärvellä -raportti.....	20
3.1.2 Arjen tarinoita ylöjärveläisten hyvinvoinnin tilasta	20
3.2 Hyvinvointityön nykytila	24
3.3 Hyvinvointisuunnitelman tavoitteet, toimenpiteet ja niiden toteutuminen	27
3.3.1 Tiivistelmä	30
3.4 Yhteenveto	33
3.5 Käsittely ja hyväksyminen	35
3.6 Lähteet	36
3.7 Liite Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteiden toteutuminen vuonna 2021-2024	38

Johdanto

Kuntien tehtävänä on edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa ([Kuntalaki 410/2015 1](#)). Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä ([612/2021 6](#)) määrittelee kuntien ensisijaisen vastuun asukkaidensa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä, osana muita lakisääteisiä tehtäviä. Tämä tarkoittaa asukkaiden hyvinvoinnin edistämistä palveluissa ja monialaista yhteistyötä julkisen, yksityisen sekä kolmannen ja neljännen sektorin toimijoiden kanssa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos).

Hyvinvoinnin edistämiseen liittyvät raportointi- ja suunnitelmavelvoitteet perustuvat lainsäädäntöön ja kansainvälisiin ohjelmiin. Kuntalain mukaan kuntastrategiassa on huomioitava kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä laadittava kerran valtuustokaudessa laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma. Ylöjärven kaupungin edellinen hyvinvointikertomus kattaa vuodet 2017–2020 ja sisältää ohjaavan suunnitelman vuosille 2021–2024 (Kaupunginvaltuusto 7.12.2020).

Ylöjärven kaupungin hyvinvointiohjelman tavoitteena on tukea ylöjärveläisten hyvinvointia edistävien toimien toteutusta sekä tarjota tietoa päätöksenteon ja toiminnan suunnittelun tueksi. Hyvinvointiohjelma toimii tiedolla johtamisen välineenä ja tarkastelee hyvinvoinnin edistämistä Ylöjärven kaupungille kuntalain sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain mukaisesti osoitettuna perustehtävänä ja poikkihallinnollisena kokonaisuutena.

Ylöjärven kaupungin hyvinvointiohjelma vuosille 2025–2028 koostuu kahdesta osasta: hyvinvointikertomuksesta vuosilta 2021–2024 sekä hyvinvointisuunnitelmasta vuosille 2025–2028. Ensimmäisessä vaiheessa käsitellään hyvinvointikertomusta vuosilta 2021–2024, joka on hyvinvointitietoon perustuva kuvaus ylöjärveläisten hyvinvoinnista ja siinä tapahtuneista muutoksista sekä hyvinvointityön toimenpiteistä kyseisellä ajanjaksolla. Seuraavaksi laaditaan hyvinvointisuunnitelma, joka on kaupungin strateginen asiakirja ja poikkihallinnollinen työväline, joka perustuu hyvinvointikertomuksessa esitettyihin tietoihin. Suunnitelmaan on koottu hyvinvointityön painopistealueet, tavoitteet, keinot ja mittarit, joilla seurataan hyvinvoinnin tilaa ja hyvinvointityön vaikutuksia.

Hyvinvointiohjelma yhdistää aiemmat ikäryhmä- ja teemakohtaiset hyvinvointisuunnitelmat yhdeksi kokonaisuudeksi, joka tukee poikkihallinnollista ja kokonaisvaltaista hyvinvoinnin edistämistyötä sekä yhtenäistää raportointitapoja. Hyvinvointiohjelmassa kuvataan erityisesti niitä tavoitteita ja toimia, jotka ovat toteutuakseen vaatineet tai tulevat vaatimaan poikkihallinnollista yhteistyötä ja useamman kuin yhden tehtäväalueen toimenpiteitä.

Hyvinvointiohjelman laatimiseen on osallistunut joukko kaupungin työntekijöitä, luottamushenkilöitä, keskeisiä sidoskumppaneita ja ylöjärveläisiä asukkaita.

"Hyvinvointia rakennetaan yhdessä"

1 Taustaa

Viime vuosina suomalaisten hyvinvointi on parantunut, mutta hyvinvointierot sosioekonomisten ryhmien välillä ovat kasvaneet. Covid-19-pandemia ja geopoliittinen epävarmuus ovat vaikuttaneet väestön hyvinvointiin, vaikkakin erilaisten mittarien pohjalta suomalaisten hyvinvointi näyttää säilyneen kohtuullisella tasolla koronapandemia aiheuttamista ongelmista huolimatta (Karvonen ym. 2022). Ylöjärvellä tilanne noudattelee pitkälti valtakunnallista suuntaa.

Suomessa käynnissä oleva väestöllinen murros, jossa väestö ikääntyy ja syntyvyys laskee, haastaa hyvinvointivaltion kestävyttä ja sen rakenteita (Karvonen ym. 2022). Väestöllinen kehityssuunta vaikuttaa myös Ylöjärvellä, vaikkakin Ylöjärven ikärakenne on nuorekas ja kaupungissa asuu paljon lapsiperheitä. Vuonna 2022 alle 15-vuotiaiden osuus ylöjärveläisistä oli 20,2 %, kun taas Suomen kuntien keskiarvo oli samana vuonna 15,1 %. Vuoden 2023 lopussa asukasmäärä Ylöjärvellä oli 33 680.

Sosiaali- ja terveystalouden (Sote-uudistus) uudistuksen vaikutukset kuntien toimintaan olivat merkittäviä. Sekä kunnat että hyvinvointialueet vastaavat väestön hyvinvoinnista ja väestöryhmien välisten hyvinvointierojen kaventamisesta. Vaikka 2023 alusta voimaan tullut sote-uudistus muutti kuntien hyvinvoinnin edistämisen tehtäväkokonaisuutta, kuntien vastuu näiden tehtävien hoitamisesta ei kuitenkaan ole uusi. [Kuntalain 37:n](#) mukaisesti kuntastrategiassa tulee huomioida kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja kunnilla on edelleen vastuu asukkaidensa hyvinvoinnin edistämisestä sekä velvollisuus järjestää palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla. Lainsäädäntö ohjaa myös hyvinvointialueita hyvinvoinnin edistämisen tehtävissä ja velvoittaa yhteistyöhön kuntien kanssa ([Hyvinvointialuelaki 611/2021; Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021 7](#)).

Hyvinvoinnin edistäminen on keskeinen osa yhteistyötä kuntien, hyvinvointialueiden, järjestöjen ja muiden toimijoiden välillä. Yhteistyörakenteita, toimintatapoja ja -kulttuuria on luotu Pirkanmaan hyvinvointialueen ja Pirkanmaan kuntien kesken viimeisen kahden vuoden aikana. Pian hyvinvointialueiden muodostumisen jälkeen toteutettiin työllisyys- ja elinvoimapaalvelujen (TE 24) -uudistus, jonka tavoitteena oli nopeuttaa työntekijöiden työllistymistä ja parantaa työ- ja elinkeinopaalvelujen saatavuutta. Uudistuksessa TE-palvelut siirrettiin kunnille, jotta ne olisivat lähempänä asiakkaita. Tampereen seudun työllisyysalueen, mihin myös Ylöjärvi kuuluu muodostavat 16 kuntaa ja Tampereen kaupunki on työllisyysalueen vastuukunta.

Palvelukentässä tapahtuneiden muutoksien myötä kuntien rooli hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäjänä on korostunut entisestään, ja hyvinvointinäkökulma on tarpeen huomioida tulevaisuudessa entistä laajemmin päätöksenteossa sekä kunnan eri rooleissa.

"Kunnan on toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan. Lisäksi kunnan on tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyötä kunnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa." (Kuntaliitto 2024)

2 Hyvinvoinnin edistämistä ohjaavat

"Kunnilla on lakisääteinen velvoite edistää kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä" (Kuntaliitto).

Hyvinvointityön perusteet tulevat lainsäädännöstä, joka velvoittaa kuntaa huolehtimaan terveyden ja hyvinvoinnin edellytysten huomioimisesta kaikkien hallinnonalojen toiminnassa, strategisessa suunnittelussa sekä seuraamaan väestön terveyttä, hyvinvointia ja toteutettuja toimenpiteitä. Lainsäädännön lisäksi kuntien hyvinvoinnin edistämistyötä ohjaavat kansainväliset, kansalliset ja alueelliset ohjelmat. Paikallisella tasolla hyvinvoinnin edistämistä ohjaa Ylöjärven kaupunkistrategia.

Keskeisimmät säännökset ovat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaissa ([612/2021](#)), mutta myös muut lait viittaavat hyvinvoinnin edistämiseen, kuten Liikuntalaki ([390/2015](#)), Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä ([523/2015](#)), Laki kuntien kulttuuritoiminnasta ([166/2019](#)) ja Oppivelvollisuuslaki ([1214/2020](#)).

Kansainväliset ohjelmat ja periaatteet, kuten Maailman terveysjärjestö WHO:n terveyden edistämisen periaatteet ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus, ohjaavat kansallista ja paikallista hyvinvoinnin edistämistyötä. Esimerkiksi lapsen oikeuksien sopimus edellyttää, että jokaisella lapsella on oikeus tasa-arvoon, turvallisuuteen, terveyteen ja koulutukseen.

Hyvinvoinnin edistäminen tukee myös globaaleja kestävän kehityksen tavoitteita. Agenda 2030 sisältää monia hyvinvointiin liittyviä tavoitteita, kuten köyhyyden poistamista, sukupuolten tasa-arvon vahvistamista sekä eriarvoisuuden vähentämistä. Ohjelmassa todetaan, että hyvinvointia edistävät kuntien tarjoamat palvelut vähentävät sosiaalisia ja terveysongelmia, edistävät yhteisöllisyyttä ja vähentävät yhteiskunnan kuormitusta.

Kansalliset ohjelmat painottavat hyvinvointinäkökulman ja ennaltaehkäisevien toimien huomioimista päätöksenteossa ja palvelujen toteuttamisessa, sekä hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamiseen pyrkivää toimintaa. Esimerkki valtioneuvoston periaatepäätös "Hyvinvointia kaikille 2030" sisälsi neljä keskeistä aluetta: osallistumismahdollisuudet kaikille, hyvät arkiympäristöt, hyvinvointia ja terveyttä edistävä toiminta ja palvelut sekä vaikuttava päätöksenteko (Valtioneuvosto 2023). Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön "Terveydeksi – kansallinen terveys- ja hyvinvointiohjelma" asettaa tavoitteekseen vähentää hyvinvoinnin riskitekijöiden aiheuttamaa hyvinvointivajetta (Sosiaali- ja terveysministeriö 2024).

Alueellinen hyvinvointisuunnitelma on lakisääteinen strateginen alueellinen asiakirja, joka kuvaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä tietyllä hyvinvointialueella. Se linjaa hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteet, tavoitteet ja niiden toimeenpanon. Kuntien ja hyvinvointialueiden hyvinvointisuunnitelmissa voi olla yhteisiä tavoitteita. Pirkanmaan hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelman painopisteet (2023–2026) ovat;

- 1 Yksilöllisten hyvinvointia edistävien valintojen mahdollistaminen
- 2 Liikkumisen ja aktiivisuuden edistäminen
- 3 Mielen hyvinvoinnin edistäminen ja tukeminen
- 4 Osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisääminen

5 Arjen turvallisuuden lisääminen ja hyvinvointia edistävä elinympäristö.

Paikallisella tasolla hyvinvoinnin edistämistä ohjaa Ylöjärven kaupunkistrategia vuosille 2022–2032. Strategiassa hyvinvointi ja hyvinvoinnin edistäminen on vahvasti läsnä. Kaupunki tarjoaa turvallisen ja viihtyisän ympäristön ja tukee toiminnallaan osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Ylöjärvi haluaa olla paikka, jossa ihmiset voivat elää omannäköistä arkea. Strategiatyön päivitys käynnistyi samaan aikaan hyvinvointiohjelman rakentamisen kanssa.

Ylöjärven kaupunki uudisti brändinsä vuonna 2023, korostaen "parempaa arkea suurenmoisen tavallisesta elämästä". Tämä näkyy kaupungin hyvinvoinnin edistämisen tavoitteissa, joissa pyritään luomaan elinympäristö, jossa ihmiset voivat elää omannäköistä arkea.

Kuva 1. Ylöjärven kaupunkistrategia 2022–2032.

Kaupungin hyvinvointikertomus ja sen suunnitelmaosa ovat linjanneet Ylöjärven kaupungin hyvinvointipolitiikkaa jo vuosia. Ylöjärven kaupungin ensimmäinen kertomus julkaistiin vuosille 2014–2016, ja viimeisin vuosille 2021–2024 hyväksyttiin valtuustossa 7.12.2020. Lisäksi on ollut teema- ja ikäryhmittäisiä hyvinvointisuunnitelmia, joiden toimeenpanoajat ovat vaihdelleet. Raportointi ja suunnitelmatyö on elänyt ajassa, mutta yhtenäistä asiakirjoille on monialainen toteutus sekä laaja-alainen hyvinvointikäsitys.

2.1 Hyvinvoinnin käsitteitä

Keskeiset käsitteet tässä asiakirjassa ovat:

- 1 Hyvinvointi: jakautuu fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen ulottuvuuteen. Hyvinvointiin kuuluu sekä yhteisön että yksilöiden hyvinvointi.
- 2 Osallisuus: on tunnetta kuulumisesta ja varmuutta osallistumisesta, tulemisesta kuulluksi, nähdyksi ja hyväksytyksi omana itsenään. Yhteistä eri osallisuuden eri määritelmässä on osallisuuden toteutuminen ihmisen ja yhteisön välisessä suhteessa.
- 3 Hyvinvoinnin edistäminen: on toimia, joilla ylläpidetään ja parannetaan väestön terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta sekä työ- ja toimintakykyä.

2.1.1 Hyvinvointi, osallisuus ja hyvinvoinnin edistäminen

Hyvinvointikäsite on moniulotteinen ja sitä on määritelty eri tavoin eri tutkimuksissa. Hyvinvointia on kuvattu esimerkiksi onnellisuuden, tyytyväisyyden, elämänlaadun ja tasapainon avulla. Hyvinvoinnin läheisiä käsitteitä ovat terveys, toimintakyky, osallisuus ja elämänlaatu, joissa on havaittavissa fyysisiä, psyykkisiä, sosiaalisia sekä kognitiivisia ulottuvuuksia. Kuntakontekstissa hyvinvointia on määritelty myös yhteisöllisenä ilmiönä, jossa tyytyväisyys asuinpaikkaan voi vaikuttaa moniin asioihin, kuten alueen turvallisuuteen ja viihtyvyyteen sekä toimivuuteen. (Hakamäki ym. 2022.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2024) määrittelee hyvinvoinnin osa-alueiksi terveyden, materiaalisen hyvinvoinnin sekä koetun hyvinvoinnin. Kuntaliitto käyttää julkaisuissaan jaottelua elintaso, yhteisyyssuhteet ja itsensä toteuttaminen, joka pohjautuu Erik Allardtin (1976) teoriaan. Allard korostaa yksilöiden hyvinvoinnin subjektiivisen kokemuksen tärkeyttä ja määrittelee hyvinvoinnin tasapainoiseksi tilaksi, jossa ihmisillä on mahdollisuus saada tarpeensa tyydyttyksi. (Martela 2022.)

Hyvinvointi ei ole staattinen tila, vaan se muuttuu elämäntilanteiden ja elinympäristön mukaan. Hyvinvointiin vaikuttavat monet tekijät, joista yksi käytetyimmistä kuvauksista on Stiglitzin komission malli. Mallissa hyvinvoinnin ulottuvuuksia tarkastellaan yksilön näkökulmasta sekä hyvinvointiin vaikuttavien osa-alueiden kautta, joita ovat terveys, koulutus, henkilökohtainen toiminta ja työ, ääni kuuluville yhteiskunnassa, sosiaaliset yhteydet ja suhteet, aineellinen elintaso, ympäristö ja turvallisuuden tunne (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021). Kaikki nämä tekijät ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja voivat vahvistaa tai heikentää toistensa vaikutuksia.

Erityisesti kokemukselliseen hyvinvointiin liitetään nykyään vahvasti osallisuus, joka on suhteellisen uusi ja monimuotoisesti määritelty käsite. Kaikille osallisuuden määritelmille on kuitenkin yhteistä kuulluksi ja nähdyksi tuleminen sekä osallisuuden toteutuminen ihmisen ja yhteisön välisessä suhteessa (Isola ym. 2017). Osallisuuteen liittyvät oikeus saada tietoa itseä koskevista asioista sekä mahdollisuus ilmaista mielipiteensä ja vaikuttaa niihin.

Osallisuus on yksi hyvinvointia edistävä tekijä, ja sen positiiviset vaikutukset hyvinvointiin on todettu merkittäviksi. Kunnat panostavat asukkaidensa osallisuuteen monipuolisilla toiminnoilla, jotka liittyvät poliittiseen ja sosiaaliseen prosessiin. (Nieminen 2022.) Kunta edistää asukkaiden

osallisuutta tarjoamalla mahdollisuuksia vaikuttaa päätöksentekoon, osallistua toiminnan ja palvelujen suunnitteluun sekä arjen kohtaamisiin. Kuntaorganisaatiossa osallisuus voidaan jakaa neljään pääalueeseen (mm. Sitra 2024):

- Päätöksenteko-osallisuus
- Suunnitteluosallisuus
- Toimintaosallisuus
- Sosiaalinen osallisuus.

Hyvinvoinnin ja osallisuuden rinnalle on noussut myös kestävä kehitys, sosiaalinen kestävyys ja planetaarinen hyvinvointi. Planetaarinen hyvinvoinnin käsite tarkoittaa, että ihmisen ja muun luonnon terveys ja hyvinvointi ovat riippuvaisia toisistaan. Planetaarinen hyvinvointi yhdistää ihmisten terveyden ja ekologisen kestävyuden korostaen ihmisten ja luonnon välistä keskinäisriippuvuutta ja tarvetta toimia vastuullisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla. (Kestilä ym. 2023.)

Hyvinvoinnin edistämisen käsite on myös muuttunut kunnissa ajan myötä ja saanut uusia ulottuvuuksia. Tänä päivänä hyvinvoinnin edistäminen kunnissa nähdään laaja-alaisena prosessina, joka sisältää toimia, joilla pyritään vahvistamaan yksilöiden mahdollisuuksia omasta hyvinvoinnista huolehtimiseen sekä toimia, joilla pyritään muuttamaan paikallisesti hyvinvointiin vaikuttavia olosuhteita. (Hakamäki ym. 2022.)

Hyvinvoinnin edistämistä voidaan tarkastella sekä yksilö- että yhteisötasolla. Yhteisötasolla hyvinvoinnin edistäminen tarkoittaa toimia, joilla parannetaan kaikkien yhteisön jäsenten ja väestön hyvinvointia (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2021). Yksilötasolla hyvinvointia edistävät esimerkiksi fyysisistä perustarpeista huolehtiminen ja mielekäs tekeminen. Vuonna 2022 toteutetussa ikääntyneille suunnatussa kartoituksessa ylöjärveläiset kuvasivat omaan hyvinvointiinsa vaikuttaviksi tekijöiksi erilaiset harrastukset, sosiaaliset suhteet, lepo ja rentoutuminen sekä psyykkiset voimavarat.

2.1.2 Hyvinvoinnin edistäminen kunnissa

Kuntaliitto (Niemi 2024) kuvaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä kunnissa seuraavanlaisesti: *Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa on asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä tukevaa sekä edistävää toimintaa, jota tehdään laaja-alaisessa yhteistyössä eri toimialoilla. Kunnan oman työn lisäksi hyödynnetään laajasti muiden toimijoiden osaamista tukemassa asukkaiden hyvinvointia. Myös asukkailla on oma tärkeä roolinsa kunnan tarjoamien hyvinvoinnin edellytysten hyödyntämisessä.*

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) 6:ssä määritellään, että keskeiset hyvinvoinnin edistämisen tehtävät kunnissa ovat seuraavat;

- edistää asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä siltä osin kuin tämä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin
- nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho
- asettaa strategiset tavoitteet hyvinvoinnin edistämiseksi sekä määrittää toimenpiteet niiden saavuttamiseksi

- ottaa päätöksenteossa huomioon vaikutukset väestön hyvinvointiin ja terveyteen eri ryhmissä
- tehtävä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä
- seurattava asukkaidensa elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin
- hyvinvoinnista ja terveydestä sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava vuosittain valtuustolle. Lisäksi tulee laatia valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma, jotka toimitetaan hyvinvointialueelle ja julkaistaan julkisesti
- toimittava yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa ja hyödynnettävä asiantuntemustaan. Yhteistyötä on tehtävä myös muiden julkisten toimijoiden, yritysten ja yhteisöjen kanssa. Lisäksi kunnan on tuettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvien järjestöjen toimintaa ja vaikutusmahdollisuuksia.

Kunnat edistävät asukkaidensa hyvinvointia laaja-alaisessa yhteistyössä eri toimialoilla. Hyvinvoinnin edistäminen ilmenee useissa kunnan toiminnoissa, ja kaikilta toimialoilta löytyy siihen liittyviä tehtäviä. Kaikki kunnassa tapahtuva toiminta ei kuitenkaan ole hyvinvoinnin edistämistä.

2.1.3 Hyvinvoinnin edistäminen Ylöjärvellä

Ylöjärven kaupungin hyvinvoinnin edistämistä ohjaava hyvinvointikäsitys perustuu lainsäädännössä kunnille osoitettuihin hyvinvoinnin edistämisen tehtäviin sekä laaja-alaiseen hyvinvoinnin määritelmään Stiglitzin komission hyvinvoinnin osa-alueiden mukaisesti.

Hyvinvoivaa arkea Ylöjärvellä tarkoittaa arjen ympäristöä, jossa asukkailla on mahdollisuus elää mielekästä ja oman näköistä arkeaan. Hyvinvoinnin osa-alueista osallisuus, sosiaaliset suhteet, harrastaminen, työ, asuminen, toimeentulo, kasvu ja oppiminen ovat keskiössä.

Asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi tehdään toimia, joilla vahvistetaan yksilöiden mahdollisuuksia omasta hyvinvoinnista huolehtimiseen sekä toimia, joilla pyritään muuttamaan paikallisesti hyvinvointiin vaikuttavia olosuhteita. Hyvinvoinnin edistämisen tavoitteena on luoda turvallinen ja viihtyisä arkiympäristö, jossa asukkaat tuntevat olonsa hyvinvoiviksi ja osallisiksi yhteisössään.

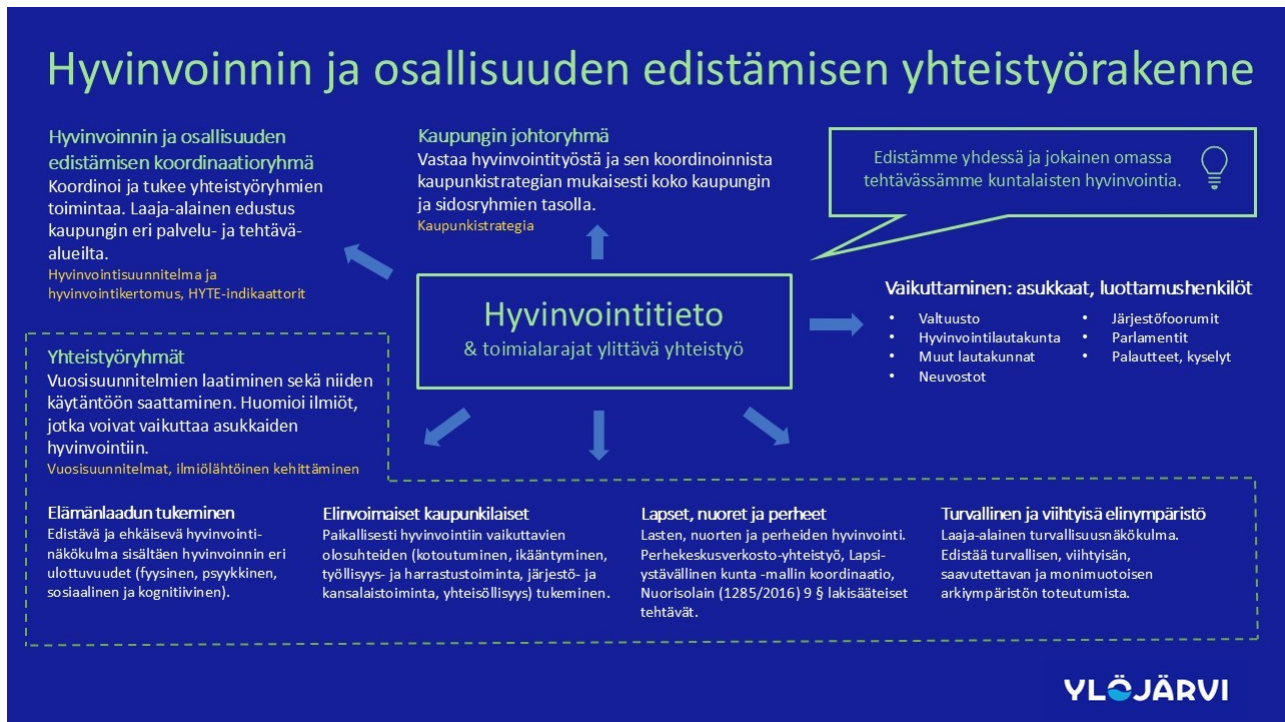
Kuva 2 Ylöjärven kaupungin hyvinvointikäsitys (Ylöjärven kaupunki 2024).

Ylöjärven kaupunki pyrkii edistämään asukkaidensa hyvinvointia laaja-alaisessa yhteistyössä eri toimialoilla seuraavin keinoin:

- **Osallisuuden edistäminen:** Tarjotaan asukkaille mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon ja vaikuttaa omaan elinympäristönsä. Sosiaaliset suhteet ja yhteisöllisyys: Tuetaan sosiaalisten verkostojen muodostumista ja ylläpitoa, järjestetään yhteisöllisiä tapahtumia ja tarjotaan tiloja kohtaamisille.
- **Arkiympäristön tukeminen:** Rakennetaan monimuotoista ympäristöä, joka kannustaa asukkaita arkiaktiivisuuteen ja löytämään mielekästä tekemistä.
- **Asumisen ja arjen hallinta:** Tarjotaan monipuolisia asumismuotoja sekä ohjausta ja neuvontaa arjen haasteiden hallintaan.
- **Elinikäinen oppiminen:** Korkealaatuista varhaiskasvatusta ja koulutusta tarjotaan lapsille ja nuorille sekä tuetaan elinikäistä oppimista.
- **Harrastaminen ja työ:** Tehdään yhteistyötä esimerkiksi koulujen ja erilaisten järjestöjen kanssa tarjotaksemme monipuolisia harrastusmahdollisuuksia kaikille asukkaille.
- **Terveys:** Terveellisten elintapojen ja hyvinvointitaitojen tukeminen esimerkiksi tiedottamisen avulla. Tämä sisältää mielenterveyden edistämisen ja päihdehaittojen ehkäisyn.
- **Turvallisuus:** Pyritään lisäämään turvallisuutta ja ehkäisemään väkivaltaa sekä tapaturmia osana monialaista hyvinvointityötä.

2.2 Hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen rakenteet

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021 6) ohjaa kuntien hyvinvointityön rakenteita ja edellyttää muun muassa, että kunnan on nimettävä terveyden- ja hyvinvoinnin edistämisen vastuutaho ja raportoitava asukkaiden hyvinvoinnista valtuustolleen vuosittain ja valmisteltava valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja –suunnitelma. Poikkihallinnollinen yhteistyörakenne on toimivan yhteistyön edellytys ja sisältyy lainsäädännön vaatimuksiin.

Kuva 3. Ylöjärven kaupungin hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen yhteistyörakenne.

Nykyinen Ylöjärven kaupungin hyvinvoinnin edistämisen johtamisen ja yhteistyön rakenne (kuva 3) astui voimaan keväällä 2023. Aiempaan rakenteeseen voi tutustua edellisessä hyvinvointikertomuksessa. Peruspalvelujen tuottamisjärjestelmän muutokset edellyttivät laajasti hyvinvointijohtamisen ja yhteistyörakenteiden sekä yhteisten toimien tarkastelua jo ennen hyvinvointisuunnitelman päivitystä. Nykyinen rakenne turvaa pitkäjänteisen ja monialaisen yhteistyön toteutumisen myös tulevilla kertomuskaudella.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteet ja poikkihallinnollinen yhteistyö toteutuvat kuvan mukaisen rakenteen mukaisesti. Ylöjärven kaupungin hyvinvointikertomuksen koordinoinnista kaupunkistrategian mukaisesti vastaavat kaupungin johtoryhmä ja käytännön työtä koordinoi hyvinvointipäällikkö yhteistyössä hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen koordinaatioryhmän kanssa. Hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen koordinaatioryhmä (myöhemmin HYTE-työryhmä) toimii kaupungin yhteisenä foorumina ja koordinoi poikkihallinnollista ja suunnitelmallista hyvinvointityötä. HYTE-työryhmä tukee hyvinvointisuunnitelmien valmistelua ja käytännön toteutusta sekä osallistuu kaupungin johtoryhmän asioiden valmisteluun tarpeen mukaan.

Poikkihallinnollisia yhteistyöryhmiä on neljä, joiden tehtävänä on edistää hyvinvoinnin ja osallisuuden toimenpiteitä ja tavoitteita. Yhteistyöryhmien kokoonpanot ovat täydentyviä ja asiantuntijoita kutsutaan mukaan teemakohtaisesti. Yhteistyöryhmissä on yli 30 jäsentä eri osastoilta ja sidosryhmistä. Sosiaali- ja terveystieteiden edustajat osallistuvat kolmeen yhteistyöryhmään, ja työryhmissä on mukana myös muita yhteistyötahoja.

Poikkihallinnolliselle hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämistyön toteuttamiselle on ollut vuodesta 2024 alkaen varattuna oma budjetti, jota yhteistyöryhmät voivat hakea hyvinvointitekojen toteuttamiseen ja ajankohtaisiin ilmiöihin vaikuttaen. Tieto ajankohtaisista ilmiöistä saadaan hyvinvointitiedosta, kuten HYTE-kertoimesta sekä palvelualojen arjesta. Tavoitteena on, että poikkihallinnollisessa hyvinvointityössä päästäisiin koordinaatiosta ja seurannasta lähemmäksi käytäntöjä ja arjen hyvinvointitekoja. HYTE-toimintarahan myöntämisestä vastaa hyvinvointipäällikkö yhteistyössä HYTE-ryhmän kanssa.

Vuoden 2024 aikana hyvinvointityön rakenteisiin liitettiin Lapsiystävällinen kunta -mallin toiminnan koordinaatio, sillä Ylöjärven kaupunki pääsi mukaan kandidaatiksi. UNICEF:n Lapsiystävällinen kunta -malli auttaa kuntia tekemään lasten hyvinvoinnin kannalta oikeita ratkaisuja lasten arjen palveluissa ja kunnan hallinnossa. Malli on työväline, jonka avulla kunta kartoittaa ja tunnistaa lapsen oikeuksien toteutumisen nykytilaa sekä kehittämiskohteita, määrittelee toimenpiteet ja toteuttaa seurantaa. Lapsiystävällinen kunta -mallin mukainen työskentely tukee lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistyötä.

Ylöjärveläisten arjen hyvinvointia edistetään eri toimialoilla ja monin eri tavoin. Esimerkiksi sivistyspalvelut, kuten varhaiskasvatus, opetus, taiteen perusopetus ja vapaa sivistystyö, tukevat lasten ja nuorten oppimista ja hyvinvointia. Vapaa-ajan palvelut, kuten kirjasto-, liikunta- ja kulttuuripalvelut, edistävät kaiken ikäisten asukkaiden osallisuutta ja hyvinvointia. Lisäksi elinympäristön kehittämisen, kuten maankäytön, kaavoituksen ja asuntotoimen toimet, vaikuttavat merkittävästi asukkaiden hyvinvointiin ja luovat edellytyksiä omasta hyvinvoinnista huolehtimiseen.

Arjen hyvinvointityötä tukevat Ylöjärven kaupungin hyvinvointipalvelut, joiden tehtävänä on tuottaa ja koota hyvinvointitietoa päätöksenteon ja palvelutarjonnan tueksi. Hyvinvointipalvelut sijoittuvat kaupunkiorganisaatiossa sivistysosastolle. Toimintamuodot sisältävät verkostotyöskentelyn, tilaisuuksien ja tapahtumien järjestämisen sekä tiedon tuottamisen ja jakamisen. Hyvinvointipalvelut toimivat kumppaneina sidosryhmille, jotka pyrkivät parantamaan yöjärveläisten hyvinvointia ja koordinoivat poikkihallinnollista hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen yhteistyötä. Hyvinvointipalvelujen henkilöstöön kuuluvat hyvinvointipäällikkö, hyvinvointisuunnittelija, järjestö- ja vapaaehtoistyön koordinaattori, lasten ja nuorten hyvinvointikoordinaattori sekä palvelusihteeri.

2.2.1 Yhteistyö ja yhdyspintarakenteet

Hyvinvoinnin edistäminen on keskeinen osa yhteistyötä kuntien, hyvinvointialueiden, järjestöjen ja muiden toimijoiden välillä. Yhteistyörakenteita, toimintatapoja ja -kulttuuria on luotu Pirkanmaan hyvinvointialueen ja Pirkanmaan kuntien kesken viimeisen kahden vuoden aikana.

Hyvinvoinnin edistäminen on edelleen sekä kuntien että hyvinvointialueiden lakisääteinen tehtävä. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain (612/2021 6–7) mukaan sekä kuntien että

hyvinvointialueiden tulee edistää asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä. Kuntien ja hyvinvointialueiden tulee tukea toisiaan asiantuntemuksellaan ja neuvotella vuosittain hyvinvoinnin edistämisen tavoitteista, toimenpiteistä ja yhteistyöstä. (Hyvil 2025.)

Tehtävä	Hyvinvointialueet (7)	Kunnat (6)
Vastuu	Ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä	Ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä
Strateginen suunnittelu	Asetettava tavoitteet ja määriteltävä tukevat toimenpiteet	Asetettava tavoitteet ja määriteltävä tukevat toimenpiteet
Päätöksenteko	Huomioitava vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin	Huomioitava vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin
Vastuutaho	Nimetty vastuutaho hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi	Nimetty taho, joka vastaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä
Seuranta	Seurattava elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä alueittain ja väestöryhmittäin	Seurattava elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä alueittain ja väestöryhmittäin
Raportointi	Raportoitava vuosittain aluevaltuustolle. Valmistettava valtuustokausittain hyvinvointikertomus yhteistyössä kuntien kanssa	Raportoitava vuosittain valtuustolle. Valmistettava valtuustokausittain hyvinvointikertomus.
Yhteistyö	Yhteistyö kuntien, julkisten toimijoiden, yritysten ja yhteisöjen kanssa	Yhteistyö hyvinvointialueen, julkisten toimijoiden, yritysten ja yhteisöjen kanssa

Taulukko 1. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen hyvinvointialueella ja kunnissa (Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaki 612/2021 6–7).

Pirkanmaan kunnat, hyvinvointialue ja liitto solmivat keväällä 2023 puitesopimuksen yhteistyöstä. Tavoitteena on tarjota saavutettavia ja yhtenäisiä palveluja sekä kattavaa yhteistyötä. Pirkanmaan kuntien, hyvinvointialueen ja maakunnan liiton puitesopimukseen pääsee tutustumaan [tämän linkin kautta](#) (avautuu uuteen ikkunaan) tai sivustolla pirha.fi osiossa yhdyspintapalvelut. Vuosittaiset yhte-neuvottelut toteutetaan Pirkanmaalla useamman kunnan yhteisneuvotteluina.

Kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyötä ja yhteistyössä toteuttavia palveluja kutsutaan yleisesti yhdyspintapalveluiksi. Pirkanmaan hyvinvointialueen yhdyspintarakenteet sisältävät yksitoista eri yhdyspintaa, joista yksi on hyvinvoinnin ja terveyden yhdyspinta (tilanne vuonna 2024). Ylöjärven kaupunki osallistui aktiivisesti hyvinvoinnin ja terveyden yhdyspintatyöskentelyyn ja lähes kaikkiin muihinkin yhdyspintatyöryhmiin. Ylöjärven kaupunki oli aktiivinen jo Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus ohjelmassa (2020-2023) ja tuki omalla toiminnallaan yhdyspintatyön kehittymistä. Ohjelman hankkeissa aloitettua kehittämistyötä on jatkettu yhteistyössä Pirkanmaan hyvinvointialueen ja Ylöjärven kaupungin kesken muun muassa Pirkanmaalainen Minun tiimini -mallin kehittämisessä.

Muuttunut toimintaympäristö on tiivistänyt myös kuntien välistä yhteistyöstä ja Ylöjärven kaupunki on mukana Tampereen kaupunkiseudun sekä Kuntaliiton hyvinvointijohtamisen verkostoissa. Tampereen kaupunkiseudun kunnat perustivat hyvinvointiverkoston tukemaan seudullista hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä. Verkostoon kuuluvat kaupunkiseudun kuntien hyvinvointityötä johtavat ja koordinoivat viranhaltijat ja hyvinvointialueen edustaja. Tavoitteena on vahvistaa hyvinvointityön johtamista ja yhteistyötä, jakaa parhaita käytäntöjä sekä edistää yhteisten toimintamallien käyttöä kunnissa. Kuntaliiton hyvinvointijohtamisen verkostossa on samankaltaiset tavoitteet, mutta kansallisella tasolla.

2.2.2 Ehkäisevän päihdetyön rakenteet

Ehkäisevä päihdetyö (EPT) on osa kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämistä. Laki ehkäisevästä päihdetyöstä (523/2015) ohjaa kunnan toteuttamaa työtä alkoholin, tupakan, huumausaineiden ja rahapelaamisen aiheuttamien haittojen ennaltaehkäisemiseksi. Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena on estää ja vähentää päihteiden käytöstä aiheutuvia haittoja niin käyttäjille, heidän läheisilleen kuin koko yhteiskunnalle. Lisäksi pyritään lisäämään tietoa ja ymmärrystä päihteiden käytöstä ja siihen liittyvistä ilmiöistä.

Valtakunnallisella tasolla ehkäisevää päihdetyötä johtaa Sosiaali- ja terveysministeriö ja työn kehittämisestä vastaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Ylöjärvellä Sisä-Suomen aluehallintovirasto tukee ja ohjaa kaupungissa tehtävää työtä sekä valvoo alkoholin myyntiä ja anniskelua.

Kuntalain (410/2015) mukainen ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava toimielin on Ylöjärvellä hyvinvointilautakunta. Poikkihallinnollinen ehkäisevän päihdetyön koordinaatio kuuluu Ylöjärven kaupungin hyvinvointipalveluihin. Ehkäisevän päihdetyön koordinaattori on ollut hyvinvointipäällikön toimenkuvassa vuosina 2021–2023 ja siirtyi hyvinvointisuunnittelijalle vuoden 2024 alusta.

Ylöjärven kaupungin ehkäisevän päihdetyön rakenteita ja prosesseja on kehitetty suunnitelmakauden aikana. Moniammatillinen EPT-ryhmä on toiminut koko suunnitelmakauden ajan ja kokoontunut säännöllisesti. Kevästä 2023 alkaen ehkäisevän päihdetyön teema on osana hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen poikkihallinnollista yhteistyöryhmää, jossa on edustus Ylöjärven kaupungin lisäksi Pirkanmaan hyvinvointialueelta. Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma on laadittu vuosille 2020–2024, jonka painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet ovat olleet lähtökohtana työn toteuttamiseen. Hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen yhteistyöryhmä on seurannut painopisteiden ja tavoitteiden toteutumista sekä tukenut niiden käytäntöön saattamista.

2.3 Hyvinvointiraportoinnin prosessi

Ylöjärven kaupungin hyvinvointiraportoinnin prosessi pohjautuu Kuntalakiin (410/2025 37) ja noudattelee oheisen Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2021) hyvinvointikertomusprosessin vaiheita.

Hyvinvointikertomus prosessina

VALTUUSTOKAUSITTAIN TOISTUVA SYKLI

UUOSITTAIN TOISTUVA SYKLI

Huomioi

Valtuustokauden lopussa laaja hyvinvointikertomus kuvaa hyvinvoinnin tilaa, kokoaa tehdyn työn ja ehdottaa pitkän aikavälin tavoitteet seuraavalle valtuustolle. Uusi valtuusto tarkentaa laajan hyvinvointikertomuksen vuosittaiset tavoitteet ja seuraa niiden toteutumista.

Kuva 4. Hyvinvointikertomus prosessina (THL 2021).

Hyvinvointiraportointi alkaa ylöjärveläisten hyvinvointitilaan liittyvän tiedon keräämisellä ja analysoinnilla. Tämä tieto kootaan valtuustokausittain laajaksi hyvinvointikertomukseksi, joka kuvaa kaupungin asukkaiden hyvinvoinnin kehitystä ja tunnistaa alueet, joissa tarvitaan parannuksia.

Seuraavaksi laaditaan hyvinvointisuunnitelma, joka perustuu hyvinvointikertomuksen havaintoihin. Suunnitelmassa asetetaan strategiset tavoitteet ja määritellään toimenpiteet, joilla ylöjärveläisten hyvinvointia pyritään edistämään. Suunnitelma toimii myös poikkihallinnollisena työvälineenä, joka ohjaa eri toimialojen yhdessä tekemistä.

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden toteutumista seurataan vuosittaisilla raporteilla ja valtuustokauden lopuksi koottavalla hyvinvointikertomuksella, joka on hyvinvointitietoon perustuva kuvaus asukkaiden hyvinvoinnista ja siinä tapahtuneista muutoksista sekä hyvinvointityön toimenpiteistä kyseisellä ajanjaksolla. Vuosittainen hyvinvointiraportti tarjoaa ajankohtaiskatsauksen kaupungin hyvinvointityön edistymisestä ja tukee päätöksentekijöitä tekemään tietoon perustuvia päätöksiä. Raportti käsitellään ensin hyvinvointilautakunnassa ja lopulta kaupunginvaltuustossa, jossa se hyväksytään viralliseksi osaksi kaupungin tilinpäätöstä. Kuvaus Ylöjärven kaupungin hyvinvointitiedon raportoinnista osana talousarvioprosessia löytyy [Tekojen torilta \(avautuu uuteen ikkunaan\)](#).

Vuosiraportit kertomuskaudelta:

- Vuoden 2023 hyvinvointiraportti hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 6.5.2024.
  - [Hyvinvointiraportti 2023 \(pdf\) \(avautuu uuteen ikkunaan\)](#)
- Vuoden 2022 hyvinvointiraportti hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 12.6.2023.
  - [Hyvinvointiraportti 2022 \(pdf\) \(avautuu uuteen ikkunaan\)](#)
- Vuoden 2021 hyvinvointiraportti hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 13.6.2022.
  - [Hyvinvointiraportti 2021 \(pdf\) \(avautuu uuteen ikkunaan\)](#)

Hyvinvointiohjelma on keskeinen osa tiedolla johtamisessa. Esimerkiksi Tiedosta käytäntöön -toimintamallin ([Tekojen tori, avautuu uuteen ikkunaan](#)) avulla on kehitetty hyvinvointitiedolla johtamisen kokonaisuutta. Vuonna 2024 kokeiltiin HYTE-toimintarahaa käyttäen, mutta sen vaikutuksia ei pystytty vielä täysin arvioimaan. Toimintamalli pyrkii ehkäisemään ongelmia nopealla reagoinnilla ja vähentämään palvelutarpeita.

Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma muodostavat jatkossa valtuuskausittaisen Ylöjärven kaupungin hyvinvointiohjelman, jonka toteutumista seurataan vuosittain laadittavien hyvinvointiraporttien avulla. Ylöjärven kaupungin hyvinvointiohjelma tähtää pitkäjänteisiin ja vaikutuksellisiin päätöksiin asukkaiden hyväksi. Tarkastuslautakunta arvioi säännöllisesti Ylöjärven kaupungin hyvinvointitavoitteiden toteutumista, mikä auttaa varmistamaan, että kaupunki pysyy oikealla tiellä asettamiensa tavoitteiden saavuttamisessa.

2.3.1 Hyvinvointityön mittaaminen ja vaikuttavuus

Kuntien hyvinvointiin liittyvät tiedontarpeet perustuvat lainsäädäntöön. Hyvinvointikertomukset keräävät tietoa hyvinvoinnin tilasta ja vaikuttavista tekijöistä, auttaen asettamaan ja seuraamaan tavoitteita. (Aira ym. 2021.) Kuntien hyvinvoinnin edistämisen toimenpiteiden vaikutuksia mitataan yleisesti sekä objektiivisten että subjektiivisten indikaattoreiden avulla. Objektiiviset indikaattoreihin kuuluvat esimerkiksi terveysmittarit (elinajanodote ja sairastavuus), taloudelliset mittarit (tulotaso ja työllisyys) sekä sosiaaliset mittarit (koulutustaso ja rikollisuus). Subjektiiviset indikaattorit mittaavat ihmisten kokemuksia ja tunteita, kuten tyytyväisyyttä elämään, koettua stressiä ja henkistä hyvinvointia. (Ståhl 2017).

Kuntien hyvinvoinnin edistämisen toimenpiteitä ja vaikutuksia seurataan ja arvioidaan kansallisella TEA-viisarilla ja vuodesta 2023 alkaen käytössä olleella HYTE-kertoimella. TEA-viisarin tiedot kuvaavat kunnan toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Taustalla on erillinen tiedonkeruu, joka on toteutettu kunnan, peruskoulun tai toisen asteen oppilaitoksen, johtavalle viranhaltijalle. Vuoden 2023 alusta kuntien valtiosuuksiin lisättiin uusi laskentatekijä, HYTE-kerroin, joka kannustaa kuntia edistämään asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Kuntien rahoituksen valtiosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Indikaattoreita on yhteensä 21, jotka jakautuvat prosessi- ja tulosindikaattoreihin. Prosessi-indikaattorit mittaavat kunnan nykyistä toimintaa, kun taas tulosindikaattorit mittaavat väestön hyvinvoinnissa ja terveydessä tapahtunutta muutosta. HYTE-kertoimen laskennassa hyödynnetään skaalattuja indikaattoreita, mikä tarkoittaa, että tulos kuvastaa muutosta kahden viimeisimmän mittauksen välillä vuoden aikana. Kunkin tulosindikaattorin osalta suurimmasta erotuksesta kaikkien kuntien välillä annetaan sata pistettä,

kun taas pienimmästä erotuksesta saa nolla pistettä. Muut pistemäärät nollan ja sadan pisteen välillä määräytyvät sen perusteella, mihin kohtaan kuntien erotus sijoittuu vaihteluvälillä.

Kuntien keskinäistä vertailua voidaan toteuttaa myös vertailemalla hyvinvointia edistävän ja ennalta ehkäisevän työn kustannuksia ja vaikutuksia kustannuksiin. Valtionkonttorin HYTE-raportti analysoi kuntien talousraportointia, erityisesti hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyviä palveluita ja tilejä, niiden kustannuksia ja tuottoja. Raportin tavoitteena on kuvata HYTE-kustannukset vertailukelpoisesti ja luoda julkinen raporttinäköymä näistä tiedoista. ([Linkki raportille, avautuu uuteen ikkunaan](#))

Vaikka hyvinvointikertomuksessa ja raportoinnissa käytetään erilaisia mittaamistapoja, yksilön ja yhteisön hyvinvointi koostuu monista tekijöistä, joita ei voida täysin yhteismitallistaa. Valtakunnallisiin tietolähteisiin perustuvat mittarit tarjoavat vertailukelpoista ja luotettavaa määrällistä tietoa, mutta ne eivät tuo esille yksilöiden subjektiivisia hyvinvoinnin näkökulmia. Tämä haaste voidaan ratkaista niin, että tietoa täydennetään laadullisen tiedon avulla. (Aira ym. 2021.) Kuntien keskinäinen arviointi on samoin moninainen prosessi, johon TEA-viisari ja HYTE-kerroin antavat pohjan. Pelkästään näiden työkalujen sisältämien yksittäisten indikaattoreiden avulla ei voida tehdä täysin kattavia arviointeja. Keskeistä hyvinvoinnin edistämässä on poikkihallinnollinen ja pitkäjänteinen työ yksittäisiin indikaattoreihin keskittymisen sijaan.

Aiemmin hyvinvointikertomukseen valittuihin mittareihin on vaikuttanut merkittävästi politiikka, ja mittaamiskäytännöt ovat vaihdelleet eri kunnissa. Valmisteilla oleva sosiaali- ja terveysministeriön asetus kuntien hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisällöksi (THL 2023) tulee ohjaamaan kuntien hyvinvointikertomusta ja yhtenäistämään käytänteitä. Asetuksen voimaan tulon myötä kuntia veloitetaan käyttämään vähimmäistietoindikaattoreita hyvinvointikertomuksissa, mutta ne voivat silti käyttää myös vapaavalintaisia indikaattoreita. Vähimmäistietoasetus yhtenäistää hyvinvointitiedon raportointia ja mahdollistaa pitkäjänteisen seurannan, mutta sen on todettu supistavan subjektiivisen hyvinvoinnin mittaamista ja keskittyy vahvasti kouluikäisiin lapsiin ja nuoriin (Valtonen 2023).

Ylöjärven kaupungin hyvinvointikertomus pohjautuu jatkossa luonnosvaiheessa olevaan hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisältöön. Nykyisen hyvinvointikertomuksen valmisteluvaiheessa havaittiin, että tätä vähimmäistietoa on syytä täydentää kokemustiedolla. Vähimmäistietoasetuksen luonnos luo rungon hyvinvointikertomukselle ja vuosittaisille raporteille, joissa voidaan määritellä paikallisiin erityispiirteisiin sopivia indikaattoreita.

3 Hyvinvointikertomus 2021-2024

Ylöjärven kaupungin laaja hyvinvointikertomus ja sen suunnitelmaosa vuosille 2021–2024 toimii hyvinvointisuunnitelmaa ohjaavana asiakirjana. Hyvinvointikertomus on hyvinvointitietoon pohjautuva kuvaus ylöjärveläisten hyvinvoinnista ja siinä tapahtuneista muutoksista, sekä hyvinvoinnin edistämisen toimenpiteistä ajalta 2021–2024. Hyvinvointikertomuksen tarkoituksena auttaa päätöksentekijöitä ymmärtämään nykytilanteen ja tekemään hyvinvointitietoon perustuvia päätöksiä.

Hyvinvointikertomuksen ensimmäisessä luvussa ylöjärveläisten hyvinvoinnin tilaa ja hyvinvoinnin edistämisen rakenteita kuvataan kansallisten indikaattoreiden mukaisesti. Hyvinvointitieto on koottu PowerBi-alustalle. Valittu hyvinvointitieto pohjautuu valmisteilla olevaan hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisältöön. Hyvinvointitietoa on täydennetty kokemustiedolla, jota on kerätty Hyvinvointia arkeen -työpajoissa sekä ylöjärveläisiltä asukkailta arjen tarinoiden muodossa.

Toisessa luvussa on kuvaus Ylöjärven kaupungin laajan hyvinvointikertomuksen ja sen suunnitelmaosan keskeisistä toimenpiteistä vuosilta 2021–2024. Vuosille 2021-2024 Ylöjärven kaupunki on asettanut kolme hyvinvointityön painopistettä, joita ovat hyvinvointia tukea elinympäristö, toisista välittäminen, yhdessä tekeminen ja hyvinvointia rakentavien valintojen tukeminen. Näiden painopisteiden mukaisesti hyvinvointikertomus tarkastelee edeltävän hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista.

Hyvinvointikertomukseen on liitetty viisi valtuustokauden muuta voimassa olevaa hyvinvointisuunnitelmaa ja niiden toimenpiteiden arviointi (Taulukot 4–12). Jatkossa lasten ja nuorten, ikääntyneiden sekä ehkäisevän päihdetyön suunnitelmat sisällytetään hyvinvointiohjelmaan. Kotoutumisohjelma pysyy kuitenkin itsenäisenä asiakirjana.

Erilliset hyvinvointisuunnitelmat:

- 1 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2019-2022
- 2 Pärjätään yhdessä Ylöjärvellä – Ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistäminen 2019–2022
- 3 Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 2020-2024
- 4 Terveysliikuntasuunnitelma 2021-2024
- 5 Mielenterveys- ja päihdetyön suunnitelma 2021–2024 (Ei enää voimassa järjestämisvastuun siirryttyä hyvinvointialueelle).

Hyvinvointikertomus havainnollistaa, kuinka kaupungin palvelut toteuttivat hyvinvointisuunnitelmassa asetettuja tavoitteita ja toimenpiteitä. Se ei ole yksityiskohtainen toimintakertomus kaikista tehdyistä toimenpiteistä. Ylöjärven asukkaiden päivittäistä hyvinvointia edistetään eri toimialoilla monipuolisesti ja esimerkiksi tehtäväalueiden toimintasuunnitelmissa on lukuisia hyvinvointia tukevia toimenpiteitä.

3.1 Ylöjärveläisten hyvinvointi ja hyvinvoinnin edistäminen vuosina 2021–2024

Tässä osiossa ylöjärveläisten hyvinvoinnin tilaa vuosilta 2021–2024 kuvataan kansallisten indikaattoreiden mukaisesti. Hyvinvoinnin tilaa tarkastellaan hyvinvointikäsityksessä määriteltyjen kahdeksan hyvinvoinnin osa-alueiden kautta. Hyvinvointityön nykytila sisältää rakenteet sekä toimintavavat, jotka pohjautuvat HYTE-kertoimeen sekä Tea-viisarin tuloksiin

Raporttiin valittu hyvinvointitieto on koottu valmisteilla olevan hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisällön mukaisesti. Vähimmäistiedon sisältöä on täydennetty kokemustiedolla, jota on saatu ylöjärveläisiltä asukkailta arjen tarinoiden (Asukaskysely 2024 N=60) ja asukaskyselyiden (Asukaskysely 2025 N=447) muodossa sekä palvelujen omilla tilastoilla. Lasten näkemyksiä täydennettiin osana Lapsiystävällinen kunta -mallin mukaisesti toteutettua nykytilan arviointia (Asukaskysely 2024 N=121) sekä arjen tarinoilla piirrosmuodossa.

Raportissa on käytetty seuraavia tietolähteitä ja tietoja kerätään joko vuosittain tai joka toinen vuosi:

- 1 Tilastokeskus. (Sotkanet)
- 2 Kouluterveyskysely (THL).
- 3 MOVE! - järjestelmän kansallinen rekisteri.
- 4 Sairastavuusindeksi, ikävakioitu (Kela ja THL.)
- 5 Terveystietokeskus- ja sosiaalipalvelutilastot (THL)
- 6 Rikos- ja pakkokeinotilasto (Tilastokeskus)
- 7 Liikennevakuutuskeskus / Onnettomuustietoinstituutti OTI
- 8 TEAviisari (THL).
- 9 Hyte-kerroin (THL)
- 10 Opetushallinnon tilastopalvelu (Vipunen)
- 11 Kulttuuritilasto (Tilastokeskus)
- 12 Elinympäristön tietopalvelu Liiteri (Suomen Ympäristökeskus SYKE).

Hyvinvointitietoa on käsitelty monialaisesti Hyvinvointia arkeen -työpajoissa, joita toteutettiin yhteensä neljä vuoden 2024 aikana. Työpajoihin osallistuivat kaupungin hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen yhteistyöryhmien jäsenet ja keskeisiä sidoskumppaneita, hyvinvointilautakunnan ja kasvatus- ja opetuslautakunnan jäsenet osana iltakouluun, sekä kaupungin kuuden eri vaikuttamistoimielinten jäsenet, joille järjestettiin oma työpaja.

3.1.1 Hyvinvoivaa arkea Ylöjärvellä -raportti

Microsoft Power BI- raportti (linkki raportille julkaistaan kevään 2025 aikana)

3.1.2 Arjen tarinoita ylöjärveläisten hyvinvoinnin tilasta

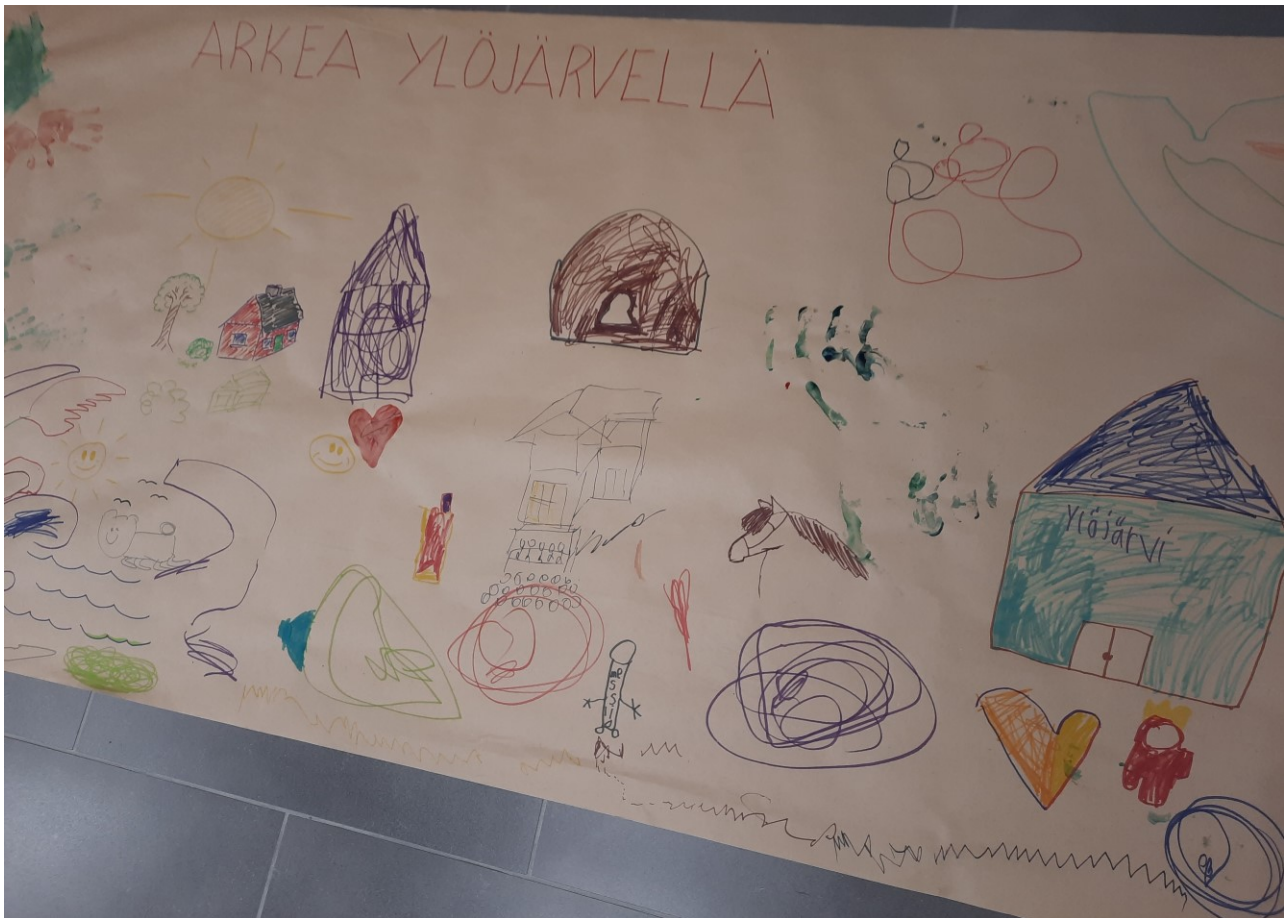
Suurin osa (85 %) ylöjärveläisistä kokee hyvinvointinsa erittäin hyväksi tai hyväksi (asukaskysely 2025 N=447). Ylöjärveläisten lasten ja nuorten kohdalla tyytyväisyys elämään on laskenut useimmissa ikäryhmissä, mutta kokonaisuutena tyytyväiseksi itsensä tunteiden osuus on suurempi kuin ei tyytyväiseksi kokeneiden ja esimerkiksi lukioikäisten tyytyväisyys on kasvanut hieman (2021 71,2 %. 2023 75,1 %). Kouluterveyskyselyn (2023) mukaan tyytyväisimpiä ovat 4.–5. luokkalaiset (84,9 %) ja vähiten tyytyväisiä ovat 8.–9. luokkalaiset (66,2 %). Valtakunnallisesti mitattuna terveydentilansa hyväksi tai erittäin hyväksi tunteneiden osuus 25–64 vuotiaista on laskenut kaikissa ikäluokissa (Tilastot vuosilta 2021 ja 2022).

Ylöjärveläisten arjen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä kartoitettiin arjen tarinoiden avulla. Ylöjärvellä asukkaiden arjen hyvinvointi muodostuu monipuolisista liikunta- ja ulkoilumahdollisuuksista, tapahtumista, peruspalveluista ja luonnon läheisyydestä.

"Hyvinvointia tukevat kaunis luonto, runsaat palvelut sekä kaupungin järjestämät tapahtumat vauvasta vaariin."

"Ylöjärvi on kaunis ja vireä kaupunki. Ihailen sen hyvinhoidettuja ympäristöjä. Vain pienen matkan päässä on arvokkaita ihania luontokohteita Tiitiäisen Metsä, Kirsi Kunnaksen -

muistometsä ja vaikkapa Ahvenisto ja Seitsemien kaikki lähellä ja saavutettavia,. Upea esteetön Soljasten suolaue ja luontoa pääsee lähelle jo vaikkapa harjulla tai Haavistolla (museon ympäristössä ja kuntopolulla)."

Kuva 5. Arkea Ylöjärvellä lasten piirtämänä (2024).

Kaupungin asukkaat arvostavat erityisesti kulttuuritapahtumia ja liikuntapaikkoja, kuten kiipeily- ja frisbeegolfkenttiä sekä hyvin hoidettuja ulkojäitä ja hiihtolatuja. Kaupungin järjestämät tapahtumat lisäävät yhteisöllisyyttä ja tarjoavat mukavaa tekemistä kaikenikäisille.

"Arkeni Ylöjärvellä on rauhallista ja täällä on paljon tekemistä, mitä tehdä. Itse tykkään paljon uida ja oleskella räikän rannassa ja siellä rantalentopalloa pelata yhdessä kavereideni kanssa."

"Hyvät liikuntamahdollisuudet. Räikän ja Keijärven puitteet hyödynnettävissä ympäri vuoden. Retkiliusturataa kaipaen takaisin Keijärvälle."

"Hei minulle kuuluu hyvää. Kiva kun järjestetään erilaisia tapahtumia."

Luonnon merkitys hyvinvoinnille koettiin olevan suuri, ja Ylöjärven metsät, uimarannat sekä muut luontokohteet tarjoavat monia mahdollisuuksia rentoutumiseen ja liikuntaan. Ympäristön siisteys ja hyvin hoidetut viheralueet lisäävät asukkaiden viihtyvyyttä ja hyvinvointia, ja toiveena onkin, että puistoalueiden kunnossapitoon panostettaisiin enemmän.

"Luonto on tärkeä osa hyvinvointia ja onneksi sitä Ylöjärvellä riittää."

"Asuinpaikkani ympärillä sijaitsevat upeat ja monipuoliset ulkoilumaastot on yksi tärkeimmistä tekijöistä hyvinvoinnissani. Nautin siitä, että voin koirien kanssa lähteä ovesta ulos ja aina riittää luontoa, jossa kuljeskella. Tai kerätä sieniä omasta salaisesta sienipaikastani."

Perheet kokevat Ylöjärven hyvänä paikkana asua, sillä lapsille on tarjolla monipuolisia harrastusmahdollisuuksia ja hyviä päiväkoteja.

"Aamulla herätään ja lapset lähtevät lähikouluun ja pienempi koulun jälkeen iltapäiväkerhoon. Isommalla koulun jälkeen oman kylän jäähallissa treenit useamman kerran viikossa ja pienempi käy oman kylän uimahallissa kerran viikossa. Äiti lepuuttaa hermojaan Julkujärven maastossa ja oman kylän kuntosalilla ja tekee ruokaostoksia oman kylän marketissa. Arki on Ylöjärvellä."

"Lapsiperheen on hyvä asua Ylöjärvellä, sillä kaupunki järjestää aktiivisesti tekemistä lapsille. Esimerkiksi Pappilan perhetalon pihatapahtumat ovat monipuolisia ja lapsia kiinnostavia. Lisäksi täällä on monta laadukasta kunnallista päiväkotia ja ihania ryhmäperhepäivähoitajia.."

Ikäihmisten kohdalla Ylöjärvellä on tarjolla monipuolisesti liikunta- ja harrastusmahdollisuuksia, jotka tukevat arjen hyvinvointia ja toimintakykyä.

"Liikunta, ohjatut jumpparyhmät, ikiliikkuja-hanke ovat minua kannustaneet liikkumaan omatoimisesti."

"Käyn tässä kentällä kiertämässä, uimassa ja Liikussa. Talvella kierrän melkein tuhat kilometriä tätä Räikän latua. Aika hyvin näin 76-vuotiaalle! Olen ihan tyytyväinen. Uskon että liikunta auttaa. Soutelen myös."

Yhteisöllisyys ja naapuriapu koetaan tärkeiksi hyvinvoinnin osatekijöiksi, ja asukkaat arvostavat ystävällisiä naapureita, yhteisöllisiä tapahtumia sekä vertaisuutta.

"Mukava naapuri on myös ilon aihe :) Hänen kanssaan on mukava jutella ja hän huomioi lastamme mukavalla tavalla."

"Yhdessä oloa kaverin kanssa ja tulee lähdettyä lenkille ja jumpalle"

"Olimme sittenkin ihan tavallinen perhe, jolla oli samoja haasteita kuin monella muullakin. Edelleen rukoilin, nyt kiitollisena avusta, jota sain ja pyytäen, että muutkin apua tarvitsevat voisivat apua saada ja ottaa vastaan. Ajoissa ja oikeanlaista apua."

Hyvinvointialueen järjestämisvastuulle siirtyneet terveyspalvelut jakavat mielipiteitä: osa asukkaista kokee ne toimiviksi, kun taas toiset toivovat parempia mahdollisuuksia lääkäriaikojen saamiseen ja palveluiden läheisyyden parantamista. Yleisesti lähellä ja saavutettavissa olevat palvelut, kuten kaupat ja päiväkodit helpottavat arkea ja koetaan tärkeäksi. Liikenteeseen ja julkisiin palveluihin liittyen julkinen liikenne herättää sekä kiitosta että parannusehdotuksia.

"Hyvinvointiani Ylöjärvellä tukee se, että palvelut ovat lähellä. Esimerkiksi lapsen päiväkotia on noin kilometrin päässä kotoa, kirjasto, kaupat ja terveyspalvelut ovat myös melko lähellä. Se lisää arjen sujuvuutta ja vähentää kiirettä ja stressiä lapsiperhearjessa."

"Peruspalvelut; Riittää kun on kauppa ja bensa-asema. Sitten kun vanhenee tulee varmaan muutettua niin sanotusti ytimeen sitten kun ei jaksa enää hakata halakoja ja kantaa vettä."

"Arkeni Ylöjärvellä on mukavaa ja koen, että Ylöjärvi tarjoaa paljon erilaisia palveluita, kuten puistoja ja urheilumahdollisuuksia sekä uimarantoja. Ylöjärven palvelut ovat tärkeitä yhteisen hyvinvoinnin tukijoita."

Arjen tarinoissa kuvattiin myös hyvinvointia heikentäviä tekijöitä, kuten vilkas liikenne, huonokuntoiset tiet, nuorten häiriökäyttäytyminen sekä palveluiden saavutettavuus ja laatu sekä epätasa-arvoisuus asuinalueiden välillä.

"Vilkasliikenteinen tie lähellä kotia (koska junaradan ylityspaikkoja on vähän, paljon liikennettä pakkautuu muutamille väylille asuinalueillakin)"

"Olen huolissani nuorista, huumeet on tullu pienillekin paikkakunnille."

"Suurenmoinen ja hyvä tavallinen arki olisi tärkeää tarjota myös kylissä asuville. Myös heille on tärkeää esim. kohtuulliset päiväkotia- ja koulumatkat ja yhteisöllisyyden tukeminen myös kaupungin osalta."

Kuitenkin kokonaisuudessaan ylöjärveläiset olivat tyytyväisiä kotikaupunkinsa palveluihin ja olosuhteisiin.

"Kiteytettynä Ylöjärvi on ihan paras paikka elämänmittaiselle seikkailulle!"

3.2 Hyvinvointityön nykytila

Ylöjärven hyvinvointityötä tarkastellaan HYTE-kertoimen ja TEA-viisarin tulosten perusteella ja niiden mukaan Ylöjärven kaupungin hyvinvointityö on hyvällä tasolla.

TEA-viisarin tiedot kuvaavat kunnan toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. HYTE-kerroin kannustaa kuntia edistämään asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. HYTE-kertoimen Prosessi-indikaattorit mittaavat kunnan nykyistä toimintaa, kun taas tulosindikaattorit mittaavat väestön hyvinvoinnissa ja terveydessä tapahtunutta muutosta. HYTE-kertoimen laskennassa hyödynnetään skaalattuja indikaattoreita. Tiedonkeruu ja eri indikaattoreiden tarkoitus on kuvattu aiemmassa luvussa 2.3.1 *Hyvinvointityön mittaaminen ja vaikuttavuus*.

TEA-viisari

TEA-viisari (kaikki sektorit) on vuosittaisessa vertailussa pysynyt lähes samana kertomuskauden alusta, mikä osoittaa pitkäjänteisyyttä ja rakenteellisuutta. Liikunnan osalta TEA-viisareiden tuloksissa tapahtui valtakunnallisestikin laskua vuoden 2024 tiedonkeruussa ja näin oli myös Ylöjärven kohdalla. Kyseisen TEA-viisarin tarkastelussa on havaittu laskua sitoutumisessa, johtamisessa ja osallisuudessa. Liikunnan ydintoiminnoissa Ylöjärven tulos on samalla tasolla kuin aiemmin ja voimavaroissa pisteet nousivat. Muutosta selittänee osittain tietosisältöjen poistaminen tai muokkaaminen. Huomionarvoista on se, että tiedonkeruu ei ole vuosittaista.

TEA-viisari pisteet , Ylöjärvi	2024	2023	2022	2021
Kaikki sektorit	71	76	75	72
Kuntajohto	..	75	..	73
Perusopetus	..	66	..	67
Lukiokoulutus	..	..	..	..
Ammatillinen koulutus	..	..	..	..
Liikunta	65	..	89	..
Hyvinvointialueet	..	..	..	..
Kulttuuri	..	85	..	74

Taulukko 2. TEA-viisarin pisteet Ylöjärven kaupunki (2021–2024).

Tampereen seutukuntaan verrattuna Ylöjärven TEA-viisareiden yhteenlasketut tulokset (71) ovat keskitasoa. Vertaillen eri TEA-viisareita, Ylöjärvi on osassa hieman alle keskiarvon Tampereen

kaupunkiseudun muihin kuntiin verrattuna. Esimerkiksi kulttuurin edistäminen kunnissa tiedonkeruussa Ylöjärvi sai vuonna 2023 pistemäärän 85, mikä on huomattavasti yli Tampereen kaupunkiseudun keskiarvon. Kehitettävää Ylöjärvellä on TEA-viisarin mukaan esimerkiksi lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamisessa, kuten lapsiparlamenttitoiminnan käynnistämisessä sekä seurannassa, joka sisältää hyvinvointiraportointiin liittyviä sisältöjä. Ylöjärvellä kuntajohdon sitoutuminen (96) oli selvästi seutukunnan keskiarvoa (89) vahvempaa.

HYTE-kerroin

Ylöjärven kaupungin HYTE-kerroin vuonna 2024 oli 69, mikä on hieman laskenut edellisvuodesta. HYTE-kerroin on kuitenkin parantunut lähtötilanteesta ja myös kertoimeen perustuva valtionosuus on noussut vuosittain.

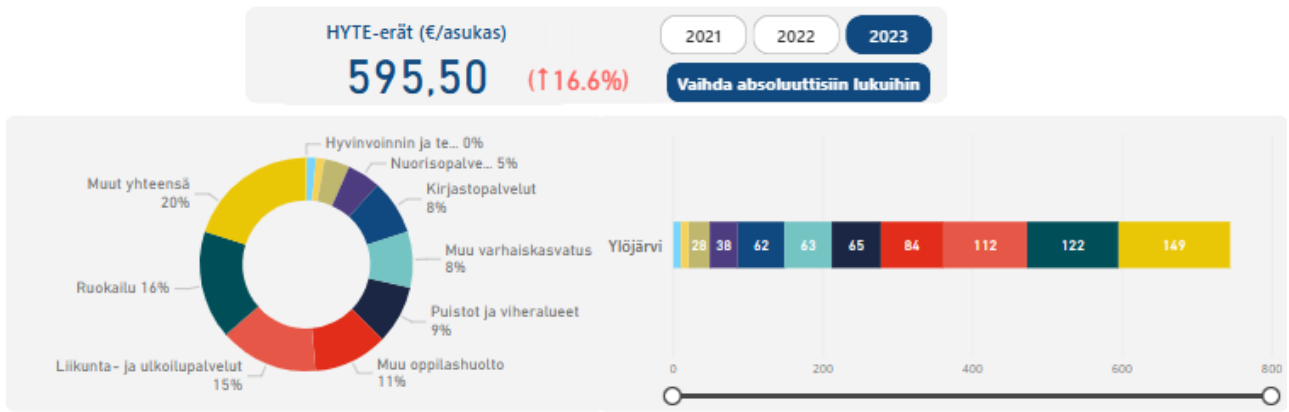
Vuonna 2024 Ylöjärven kaupungin prosessi-indikaattoreiden keskiarvo oli 81, mikä on hieman laskenut edellisvuodesta, mutta silti korkeampi kuin vuonna 2022. Prosessi-indikaattoreiden kokonaiskehitys vuosina 2021–2024 osoittaa, että Ylöjärven kaupungin hyvinvointityö on ollut melko vakaata, vaikka joitakin yksittäisiä puutteita on havaittu. Esimerkiksi Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta ei noudateta Ylöjärvellä ja tästä syystä indikaattorin tulos on 0. Vastaava havainto on tehty monessa muussakin kunnassa. Vastaavasti viidestätoista prosessi-indikaattorista kymmenestä Ylöjärvi sai täydet 100 pistettä. Palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä asukasraatien ja foorumeiden hyödyntäminen ja hyvinvointityön rakenteet sekä toimintatavat ovat pysyneet korkealla tasolla koko tarkastelujakson ajan.

Vuonna 2024 Ylöjärven kaupungin tulosindikaattoreiden keskiarvo oli 57 ja se on hieman noussut edellisvuodesta. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden ja työkyvyttömyyseläkettä saaneiden 25–64-vuotiaiden osuus laski. Sen sijaan koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden osuus kasvoi hieman (2021 4,9–2023 5,6), ja yläkouluikäisten terveydentilan kokemus muuttui seurattavista indikaattoreista eniten. 25 % 8. ja 9. luokan oppilaista koki vuonna 2023 terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi ja vastaavasti 2021 osuus oli 20,2 %.

Ylöjärven HYTE-kerroin (69) on keskitasoa muihin Tampereen seutukuntiin verrattuna. HYTE-kertoimet ovat Tampereen seutukunnista välillä 65–75. Ylöjärven kaupungin prosessi-indikaattoreiden keskiarvo on ollut melko vakaa, vaikkakin kertomuskauden sisällä on ollut vaihtelua. Tulosindikaattoreiden keskiarvo on parantunut vuosien aikana, vaikka vuonna 2024 on havaittavissa pieni lasku (-1) edellisvuoteen verrattuna. Vastaavaa muutosta tulosindikaattoreissa on tapahtunut kaikissa Tampereen kaupunkiseudun kunnissa.

HYTE-kustannukset

Hyvinvointia edistävän ja ennalta ehkäisevän työn kustannukset (HYTE-erät) olivat Ylöjärven kaupungilla 595,50 /asukas vuonna 2023, kun kustannuksia tarkasteltiin kuvassa (6) näkyvien palveluluokkien mukaisesti. Verrattuna muihin Tampereen seudun isoihin kaupunkeihin, summa on keskitasoa. [Linkki raportille](#) (avautuu uuteen ikkunaan).

Kuva 6. HYTE-erät Ylöjärven kaupunki (2023)

3.3 Hyvinvointisuunnitelman tavoitteet, toimenpiteet ja niiden toteutuminen vuosina

Tässä osiossa kuvataan Ylöjärven kaupungin hyvinvointisuunnitelmassa vuosille 2021–2024 asetettujen kolmen pääpainopisteiden mukaisesti hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista. Painospisteet ovat hyvinvointia tukeva elinympäristö, toisista välittäminen ja yhdessä tekeminen sekä hyvinvointia rakentavien valintojen tukeminen.

Osioon on koottu hyvinvointikertomusprosessin aikana esiin nousseet keskeiset toimenpiteet. Tiedonkeruu on tapahtunut työpajoissa, työryhmien kokoontumisissa sekä HYTE-työryhmässä. Lisäksi tietoa on täydennetty toimintasuunnitelmista ja kaupungin tilinpäätöksistä saaduilla tiedoilla.

Edeltävän hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutuminen on kuvattu yksityiskohtaisesti liitteinä olevissa taulukoissa 4–12. Osa toimenpiteistä ei ole enää kaupungin toimivallassa, ja niiden seurannan mittarit on määritelty hyvinvointisuunnitelmassa (2020).

Hyvinvointia tukeva elinympäristö

Ylöjärven kaupunki on panostanut palveluiden saavutettavuuteen ja laatuun valtuustokauden aikana. Vapaa-aikapalvelujen tarjontaa on lisätty huomattavasti, ja palveluohjausta on tehostettu, mikä on mahdollistanut paremman pääsyn erilaisiin vapaa-ajan aktiviteetteihin kaikille ikäryhmille. Ikiliikkuja -hankkeen aikana on saavutettu tuloksia ikäihmisten liikuntapalvelujen kehittämisessä ja vapaaehtoistoiminnan tukemisessa. Hankkeen aikana on koulutettu 50 vapaaehtoista liikuntapalvelujen tueksi sekä 30 ulkoiluystävää ja vapaaehtoisvoimin on aloitettu 22 uutta vertaisohjattua liikuntaryhmää. Sote-palvelujärjestelmän muutos vähensi joitakin matalan kynnyksen palveluja, mutta kaupunki on aktiivisesti etsinyt ratkaisuja palvelurakenteen ylläpitämiseen oman toimivaltansa puitteissa.

Turvallisuuden parantamiseksi turvallisuussuunnitelma päivitettiin vuonna 2024, ja siihen sisällytettiin uusia toimenpiteitä rikosten ennaltaehkäisemiseksi ja yhteisön turvallisuuden parantamiseksi. Näihin toimenpiteisiin kuului muun muassa valvontakameroiden perustaminen ja turvallisuuskoulutusohjelmat. Lisäksi seudullinen kestävä liikunnan suunnitelma päivitettiin, minkä myötä Ylöjärvellä on toteutettu muun muassa erilaisia liikenneturvallisuutta edistäviä kampanjoita. Liikenneturvallisuuden ongelmakohtia kartoittava työryhmä on toiminnassa osana hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen yhteistyörakennetta, ja lasten ja nuorten kokeman väkivallan tunnistamiseen ja ennalta ehkäisyyn on laadittu toimintasuunnitelma osana lapsiystävällinen kunta -toimintamallia. Ankkuri-toiminnan toteuttaminen nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ei ole täysin toteutunut kertomuskauden aikana, mutta Ankkuritoiminnan järjestämistä ollaan käynnistämässä Pirkanmaan alueella.

Ylöjärven kaupunki on myös osallistunut aktiivisesti kulttuurihyvinvoinnin edistämiseen. Pirkanmaan alueellisen kulttuurihyvinvointisuunnitelman valmistuminen Kuppi-hankkeen myötä on toiminut työn tukena, ja Operaatio Pirkanmaahan osallistuminen on monipuolistanut kulttuuritarjontaa. Kulttuuritapahtumien määrä on kasvanut, ja asukkaiden osallistuminen niihin on lisääntynyt. Syksystä 2024 alkaen on järjestetty Krankkulan avoimina maanantaipäivinä. Ylöjärven kaupungilla on etsitty toimintatapoja madaltaa kynnystä osallistua kulttuuritapahtumiin ja jatkettu

pääosin maksuttomien kulttuuritapahtumien tuottamista. Kirjastoissa on kehitetty mahdollisuutta tarjota kirjastopalveluja niille ylöjärveläisille, jotka eivät itse voi asioida kirjastossa tai kirjastoautossa. Ikäänntyneiden palveluissa yhteisötaiteilija tuo taidetta osaksi arkea paikallisessa palvelukeskuksessa ja tarjoaa kulttuurikohtaamisia eri ikäisille ylöjärveläisille.

Kuva 6. Heijastinpuu, Viljakkalan kirjasto (2024).

Toisista välittäminen ja yhdessä tekeminen

Perheiden tukeminen on ollut tärkeä osa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteutusta. Vanhempien tukemiseen kasvatustehtävässä on järjestetty luentoja ja vanhempainiltoja, ja sähköinen perhekeskus on rakennettu viestinnän tueksi. Vuonna 2022 rakennettu sähköinen

perhekeskus on helpottanut perheiden palveluihin ohjautumista ja nyt jo lopetetun sivuston tietoja on hyödynnetty muussa kaupungin viestinnässä. Lopettamisen taustalla oli alueellisen Digiperheen julkaisu, joka vastaa samaan tarpeeseen. Vanhemmuuden tueksi on järjestetty yhteinen vanhemmuuden tuki -luento peruskouluikäisten lasten vanhemmille. Lasten ja nuorten hyvinvointikoordinaation vahvistaminen sekä Lapsiystävällinen kunta- mallissa toteutettu nykytilan arvio on auttanut tunnistamaan ja vastaamaan paremmin lasten ja perheiden tarpeisiin.

Osallisuuden vahvistaminen on ollut keskeinen tavoite jo pidemmän aikaa kaupungin hyvinvointityössä. Valtuustokauden aikana osallistuva budjetointi on otettu käyttöön, mikä on antanut asukkaille enemmän mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon ja vaikuttaa suoraan kotikaupunkinsa kehitykseen. Osallistuvan budjetoinnin kautta on rahoitettu useita paikallisia hankkeita, jotka ovat parantaneet yhteisön hyvinvointia. Lisäksi vaikuttamistoimielinten rakennetta on tarkasteltu ja rakenneuudistus astuu voimaan seuraavan valtuustokauden aikana. Asukaskyselyjä on toteutettu eri toimialoilla ja viimeisimpänä kehitettiin asukasosallisuuden vahvistamista kaavoitusprosesseissa.

Monikanavainen ja selkeä viestintä, hyvinvoinnin edistäminen ja palvelujen yhteiskehittäminen ovat kaupungin toiminnan kulmakiviä, jotka vahvistavat asukkaiden osallisuutta ja kokemusta kuulluksi tulemisesta, toimijuudesta ja vaikutusmahdollisuuksista. Kertomuskauden osallisuuden edistämisen toimenpiteitä ovat olleet muun muassa verkkosivu-uudistus, asukastilaisuuksien lisääminen sekä porinapiiri-kiertue.

Järjestöjen ja vapaaehtoisten tukeminen on ollut merkittävä osa hyvinvointisuunnitelmaa ja osa kuntien lakisääteistä tehtävää. Järjestötyön ohje on päivitetty, ja kumppanuusfoorumeita on toteutettu säännöllisesti, mikä on vahvistanut järjestöjen ja vapaaehtoisten roolia yhteisössä ja parantanut heidän toimintamahdollisuuksiaan. Eri toimijoita yhteen koonneet kumppanuusfoorumit ovat tarjonneet arvokkaita verkostoitumismahdollisuuksia ja resurssien jakamista, mikä on edistänyt yhteistyötä ja yhteisön vahvistumista. Järjestötyön koordinaatiota vahvistettiin uuden toimenkuvan myötä. Järjestöille myönnettyt avustussummat ovat pysyneet lähes samana.

Hyvinvointia rakentavien valintojen tukeminen

Ehkäisevän päihdetyön rakenteet on ylläpidetty, ja kampanjoita on toteutettu aktiivisesti lisäämään tietoisuutta päihteiden käytön riskeistä ja tarjoamaan tukea niille, jotka haluavat lopettaa päihteiden käytön. Yhteistyö koulujen, nuorisotyön ja terveydenhuollon ammattilaisten kanssa on ollut keskeistä.

Yksilöiden omilla elintavoilla on keskeinen merkitys hyvinvoinnin edistämisessä, ja kaupungin roolina on tukea moninaisesti asukkaita tässä pyrkimyksessä. Elintavat sisältävät esimerkiksi terveellisen ravitsemuksen, liikkumisen, levon sekä mielen hyvinvoinnin. Ylöjärven kaupunki on tukenut asukkaita terveellisten elintapojen omaksumisessa tarjoamalla tietoa ja ohjausta sekä luomalla mahdollisuuksia hyvinvoinnista huolehtimiseen. Esimerkkeinä tästä ovat "Hyvinvointia arkeen" -elintapaohjauksen toimintamalli ja siihen liittyvä verkkosivusto, joka julkaistiin alun perin vuonna 2021 ja päivitettiin nykyiseen muotoonsa vuosien 2023–2024 aikana, sekä panostus aktiivisen arjen mahdollistaviin ratkaisuihin, kuten uudet kevyen liikenteen väylät ja liikkumisen

mahdollistavia alueita, joita ovat esimerkiksi skeittiparkki ja Räikän rannan ulkokuntosali (Mapsto 2023–2027).

Kestävä liikkuminen on ollut tärkeä tavoite, ja seudullisen suunnitelman päivittämiseen on osallistuttu aktiivisesti. Uudet joukkoliikennereitit ja parannetut kevyen liikenteen väylät mahdollistavat kestävä liikkumisen. Ylöjärven kaupungin hyvinvointityössä on alettu tarkastella elinympäristöä entistä enemmän hyvinvointia lisäävänä tekijänä. Esimerkkinä tästä yhteistyöstä Ylöjärven kaupunki osallistui vuonna 2023 Suomen ympäristökeskuksen "haastekimppu" -kehittämiseen, jossa vahvistettiin yhteistyön ja vuorovaikutuksen mahdollistavia rakenteita sekä etsittiin keinoja viherympäristön arvojen tunnistamiseen.

Ilmastoystävällisiin elintapoihin kannustaminen on ollut keskeistä Hinku-tiekartan päivittämisessä, joka toteutettiin vuoden 2023 aikana. Asukkaita on rohkaistu vähentämään hiilijalanjälkeään energiatehokkuuden parantamisen ja kierrätyksen avulla. Tiedotuskampanjoilla on lisätty tietoisuutta ilmastonmuutoksen vaikutuksista ja tarjottu konkreettisia neuvoja arjen valintojen tekemiseen.

3.3.1 Tiivistelmä

Taulukko (3) kuvaa tiivistetysti kertomuskaudelle asetut keskeiset tavoitteet sekä toimenpiteet ja niiden toteutumisen vuosilta 2021–2024. Toimenpiteitä on arvioitu liikennevaloin (punainen = ei toteutunut, keltainen = toteutui osittain, vihreä = toteutui). Osa suunnitelman toimenpiteistä ei enää kuulu kaupungin toimivaltaan kertomuskauden päättyessä. Taulukossa esitetään näin ollen ensisijaisesti toimenpiteet, jotka ovat kaupungin toimivallan piirissä.

Painopiste	Tavoite	Toimenpiteet	Toteutus	Keskeiset toimenpiteet 2021-2024
Hyvinvointi a tukeva elinympäri stö	Laadukkaiden ja monikanavaisten palveluiden järjestäminen	Parantaa palveluiden saavutettavuutta ja laatua	Toteutui osittain	Lisätty vapaa-aikapalvelujen tarjontaa ja luotu palvelupolkuja. Palveluohjausta tehostettu esimerkiksi ikääntyneille suunnatun postikortin avulla. Muutos sote-palvelujärjestelmässä vähensi matalan kynnyksen palveluja, kuten Mielikioski ja yhteydenottokanavia.
	Kuntalaisen turvallisuuden edistäminen	Lisätä turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia		Turvallisuussuunnitelma päivitetty 2024. Seudullinen kestävä liikunnan suunnitelma päivitetty. Viestitty monikanavaisesti.
	Kulttuurihyvinvoinnin edistäminen	Edistää kulttuuripalveluiden käyttöä ja saavutettavuutta	Toteutui	Osallistuttu Operaatio Pirkanmaahan sekä Kuppi-hankkeeseen. Pirkanmaan alueellinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma valmistunut. Kirjasto- ja kulttuuripalvelujen tarjontaa on laajennettu.
Toisista välittäminen ja yhdessä tekeminen	Perheiden tukeminen	Tarjota tukevia palveluita perheille	Toteutui osittain	Rakennettu sähköinen perhekeskus viestinnän tueksi. Vahvistettu lasten ja nuorten hyvinvointikoordinaatiota ja luotu perhekeskusverkoston rakenteita. Muutos sote-palvelujärjestelmässä vähensi matalan kynnyksen palveluja, kuten Perhekioski.

	Osallisuuden vahvistaminen	Lisätä kuntalaisten osallistumismahdollisuuksia	Toteutui	Otettu käyttöön osallistuva budjetointi. Päivitetty vaikuttamistoimielinten rakennetta. Lisätty asukastilaisuuksia osana toiminnan suunnittelua.
	Järjestöjen, vapaaehtoisten ja muiden toimijoiden mahdollisuuksien edistäminen	Tukea järjestöjen ja vapaaehtoisten toimintaa	Toteutui	Päivitetty järjestötyön ohje ja toteutettu säännöllisiä kumppanusfoorumeita. Järjestötyön koordinaatiota lisätty.
Hyvinvointia rakentavien valintojen tukeminen	Päihteettömyyden tukeminen	Vähentää päihteiden käyttöä ja edistää päihteettömyyttä	Toteutui	Ylläpidetty EPT-rakenteita ja toteutettu kampanjoita. Hyvinvointia elintavoilla - sivuston rakentaminen ja ylläpito.
	Kestävän liikunnan lisääminen	Edistää kestävästä liikunnasta ja vähentää liikenteen päästöjä	Toteutui	Osallistuttu seudullisen suunnitelman päivittämiseen. Kannustettu joukko- ja palveluliikenteen käyttöön ja viestitty aiheesta monikanavaisesti.
	Ilmastonmuutosten hillitsemisen edistäminen	Edistää ilmastoystävällisiä elintapoja ja vähentää hiilijalanjälkeä	Toteutui	Osallistuttu Hinku-tiekartan päivittämiseen. Kannustettu joukko- ja palveluliikenteen käyttöön ja viestitty aiheesta monikanavaisesti.

Taulukko 3. Keskeiset tavoitteet sekä toimenpiteet ja niiden toteutumisen vuosilta 2021–2024

3.4 Yhteenveto

Suomessa väestönmuutokset ja kasvaneet hyvinvointierot vaativat erityistä huomiota päätöksenteossa. Pitkällä aikavälillä väestön yleinen hyvinvointi on kohentunut, mutta hyvinvointierot ovat kasvaneet. Kertomuskaudella Covid-19-pandemia ja geopoliittinen epävarmuus ovat vaikuttaneet suomalaisten hyvinvointiin, vaikkakin erilaisten mittarien pohjalta suomalaisten hyvinvointi näyttää säilyneen kohtuullisella tasolla koronapandemia aiheuttamista ongelmista huolimatta (Karvonen ym. 2022). Ylöjärvellä tilanne noudattelee valtakunnallista suuntaa ja ilmiötyöpajoissa kasvavat hyvinvointierot ovat aiheuttaneet huolta erityisesti lasten, nuorten ja lapsiperheiden kohdalla.

Suomessa käynnissä oleva väestöllinen murros, jossa väestö ikääntyy ja syntyvyys laskee, haastaa kuntien kestävyyttä ja sen rakenteita (Karvonen ym. 2022). Väestöllinen kehityssuunta vaikuttaa myös Ylöjärvellä, vaikkakin valtakunnallista suuntausta vähemmän. Ylöjärven kaupungin asukasluku oli 33 680 vuoden lopussa 2023. Ylöjärven ikärakenne on varsin nuorekas ja kaupungissa asuu paljon lapsiperheitä. Vuonna 2022 alle 15-vuotiaiden osuus ylöjärveläisistä oli 20,2 %, (koko maassa 15,1 %) ja yli 64-vuotiaiden osuus 19,5 % (koko maassa 23,3 %). Ylöjärvellä asuu paljon lapsiperheitä. Lapsiasuntokuntien määrä oli 4 272 kaikista 14 461 asuntokunnista vuonna 2022. Ikäihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi asuinalueen ja elinympäristön olosuhteilla on merkitystä. Yksinasuvien ylöjärveläisten yli 75-vuotiaiden osuus kaikista 14 461 asuntokunnasta vuonna 2022 oli 1 063. Kaikkinsa yhden hengen asuntokuntia oli 4 769. Osa näistä kyseisistä asuntokunnista sijaitsee reuna-alueilla, ja kulkuyhteydet palveluihin ovat heikkomat.

Yksi merkittävä haaste on terveys- ja hyvinvointierojen kasvu, joka on kansallisesti tunnistettu ilmiö ja näkyy myös Ylöjärvellä. Tämä tarkoittaa, että vaikka suurin osa voi hyvin, on olemassa ryhmiä, jotka kokevat merkittäviä haasteita hyvinvoinnin suhteen. Esimerkkinä kouluterveyskyselyn (2023) mukaan niiden ylöjärveläisten 8. ja 9. luokan oppilaiden osuus, jotka kokevat terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, on kasvanut. Hyvinvointieroja havaitaan alueen, sukupuolen, perherakenteen ja etnisen taustan mukaan, ja ne alkavat usein jo lapsuudessa. Osallisuus on keskeinen hyvinvointia edistävä tekijä. Vaikka aikuisten osallisuuden kokemusta ei arvioida kansallisilla indikaattoreilla, kouluterveyskysely seuraa lasten ja nuorten osallisuutta. Vuonna 2023 kokemus heikosta osallisuudesta kasvoi kaikissa ikäluokissa paitsi lukiolaisilla. Esimerkiksi kaupungin hyvinvointipalvelujen toimintasuunnitelmassa vastataan tähän tunnistettuun haasteeseen ja edistetään tasa-arvoisia mahdollisuuksia eri väestöryhmissä tiedottamisella, kohdennetuilla toimenpiteillä sekä monialaisella yhteistyöllä.

Elintapoihin liittyvät riskitekijät, kuten tupakointi, vähäinen liikunta ja epäterveellinen ruokavalio, vaikuttavat monien kansantautien taustalla. Vaikka suomalaisten hyvinvointia heikentävät riskitekijät ovat vähentyneet, lihavuus kasvaa. Ylöjärvellä sairastuvuusindeksi ja yläkouluikäisten ylipaino eivät näyttäydä yhtä merkittävinä hyvinvointia heikentävinä tekijöinä kuin valtakunnallisesti. Sen sijaan lasten ja nuorten päihteiden ja tupakkatuotteiden käytössä on tapahtunut kasvua. Esimerkiksi kouluterveyskyselyn mukaan 4.–5. luokkalaisten keskuudessa tupakkatuotteiden kokeilut ja käyttö on lisääntynyt vuoteen 2021 verrattuna. Vuonna 2021 sähkösavuketta oli käyttänyt vähintään kerran 1,2 %, vastaava lukema vuonna 2023 on 5,5 %, mikä on koko Suomen tuloksiinkin verrattuna hieman isompi lukema. Sokerillisten juomien, energiajuomien ja sokerillisten välipalojen käyttö on lisääntynyt 8.–9. luokkalaisten keskuudessa ja niiden käyttö on yleisempää Ylöjärvellä kuin valtakunnallisesti keskimäärin. Lasten ja nuorten

fyysisessä terveydentilassa on tapahtunut lievää heikentymistä, mutta myös positiivisia muutoksia on ollut havaittavissa eri vuosien välillä. Lasten ja nuorten hyvinvointityöhön on viime vuosina kohdennettu resurssia ja osallistuttu muun muassa Liikkuva ohjelman kokonaisuuksiin ja kehitetty monialaista MOVE-polkua fyysisen toimintakyvyn tukemiseksi. Nikotiinituotteiden osalta on lisätty tiedottamista yhteistyössä koulujen ja järjestöjen kanssa.

Ylöjärven työllisyystilanne on kehittynyt viime vuosina vaihtelevasti. Vuoden 2024 lopussa Ylöjärvellä oli edelleen yksi Pirkanmaan matalimmista työttömyysprosentteista (7,9 %), vaikka Pirkanmaan työllisyystilanne oli yleisesti heikentynyt. Työ- ja toimintakyvyn edistämiseksi Ylöjärvellä rakennettiin pitkäaikaistyöttömien palvelupolku ja monialaisen yhteistyön toimintamalli osana Tulevaisuuden sote-keskus ohjelman hankkeita. Toimintamalli sisälsi herätteet monialaisen tuen tarpeessa olevien työttömien asiakkaiden tunnistamiseen, palvelutarpeen arviointiin ja palvelukokonaisuuden suunnitteluun, palvelujen kuvaukset sekä kirjaamisen ohjeet. Vuoden 2025 alussa tapahtunut työ- ja elinkeinopalvelujen siirtyminen valtiolta kuntien vastuulle on tuonut mukanaan uusia mahdollisuuksia. Ylöjärven työllisyyspalvelut toimivat nyt osana Tampereen seudun työllisyysaluetta, mikä vaatii sopeutumista uusiin järjestelmiin ja toimintatapoihin.

Kertomuskaudella hyvinvoinnin edistämisen toimien osalta tärkeimpiä saavutuksia ovat olleet palveluiden saavutettavuuden ja laadun parantaminen, palveluohjauksen tehostaminen, ilmiölähtöinen vaikuttaminen ja osallistuvan budjetoinnin käyttöönotto. Lisäksi järjestöjen ja vapaaehtoisten tukeminen, päihteettömyyden edistäminen, kestävän liikkumisen kannustaminen ja ilmastoystävällisten elintapojen tukeminen ovat olleet merkittäviä toimenpiteitä edeltävinä vuosina.

Ylöjärven kaupungin hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen yhteistyössä on keskitytty rakenteiden ja toimintatapojen vakiinnuttamiseen. Hyvinvoinnin edistäminen on Ylöjärven kaupungilla kansallisilla mittareilla arvioiden hyvällä tasolla. Valtuustokauden alussa Ylöjärven kaupungin hyvinvointityö keskittyi laajan hyvinvointikertomuksen ja suunnitelmien toimeenpanoon sekä uuden alatyöryhmärakenteen käynnistämiseen. Vuonna 2022 Ylöjärven kaupungin hyvinvointityö jatkui laajan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman painopisteiden mukaisesti. Keskeisenä toimenpiteenä oli hyvinvointialueiden toiminnan käynnistymiseen varautuminen, yhdyspintatyön käynnistäminen ja organisaatorakenteen uudistaminen. Vuonna 2023 keskeisenä toimenpiteenä oli hyvinvointityön rakenteiden ja toimintamallien vakiinnuttaminen. Vakiinnuttaminen jatkui myös vuonna 2024, jonka aikana uudistettiin hyvinvointikertomus- ja suunnitelmakokonaisuus ja vahvistettiin entisestään hyvinvointiraportoinnin roolia osana päätöksentekoa ja talousarvioprosessia.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä Työ- ja elinkeinopalvelujen uudistukset muuttavat kuntien roolia. Kuntien roolissa ja palvelujärjestelmässä tapahtuneet muutokset edellyttivät Ylöjärven kaupungin hyvinvointijohtamisen ja -yhteistyörakenteiden, sekä hyvinvointityön toimenpiteiden tarkastelua, ja edellyttävät sitä jatkossakin. Ylöjärvi valmistautui muutokseen perustamalla hyvinvointilautakunnan ja siirtämällä hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen tehtäväalueen sivistysosastolle. Kertomuskauden aikana hyvinvointityöhön osoitetut resurssit kasvoivat merkittävästi, ja vuonna 2024 henkilöstöresurssiin tuli muutoksia Unicefin lapsiystävällinen kunta -malliin liittyen. Vuodesta 2022 alkaen hyvinvointipalvelut ovat olleet oma tehtäväalueensa Ylöjärvellä. Tehtäviin kuuluu hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen toimenpiteiden ja poikkihallinnollisen yhteistyön kehittäminen ja koordinointi, ehkäisevän päihdetyön ja edistävän

mielenterveystyön koordinointi, lasten ja nuorten hyvinvointityön koordinointi, elintapojen vahvistaminen kaikille ikäryhmille, järjestö- ja kansalaistoimintayhteistyö sekä kotoutumis- ja maahanmuuttotyö. Hyvinvointipalvelujen henkilöstö on hyvinvointipäällikkö, hyvinvointisuunnittelija, järjestö- ja vapaaehtoistyön koordinaattori sekä lasten ja nuorten hyvinvointikoordinaattori.

Haasteita pitkäjänteiseen hyvinvoinnin edistämisen yhteistyöhön on aiheuttanut kertomuskauden aikaiset henkilöstömuutokset, sekä kansalliset muutokset palvelujen järjestämisvastuista. Palvelujärjestelmissä tapahtuneet muutokset edellyttivät myös monialaisen yhteistyön vahvistamista ja yhdyspintojen ja toimintatapojen uudelleen rakentamista. Ylöjärven kaupunki on ollut aktiivinen toimija yhdyspintatyössä ja monialaisten yhteistyön rakenteiden sekä toimintatapojen luomisessa. Esimerkkinä Pirkanmaan Minun tiimini -malli, jonka alkujuuret ovat Ylöjärvellä ja kehittämistyössä mallia laajennettaessa Pirkanmaalle, oli mukana Ylöjärven kaupungin hyvinvointipalvelut. Lisää esimerkkejä Ylöjärvellä kehitetyistä monialaisista yhteistyömalleista löytyy [Innokylästä \(avautuu uuteen ikkunaan\)](#). Hyvinvoinnin edistämisen rakenteiden vakiinnuttaminen ja monialaisen yhteistyön vahvistaminen ovat avainasemassa jatkossakin, jotta Ylöjärvi voi jatkossakin olla hyvinvoiva ja kestävä kaupunki kaikille asukkailleen. Erityistä huomiota on kiinnitettävä yhteistyöhön hyvinvointialueen kanssa ja selkeyttää eri toimijoiden roolia asukkaiden hyvinvoinnin edistämisessä.

3.5 Käsittely ja hyväksyminen

Ylöjärven kaupungin hyvinvointiohjelma vuosille 2025–2028 koostuu kahdesta osasta: hyvinvointikertomuksesta vuosilta 2021–2024 sekä hyvinvointisuunnitelmasta vuosille 2025–2028. Hyvinvointiohjelma yhdistää aiemmat ikäryhmä- ja teemakohtaiset hyvinvointisuunnitelmat yhdeksi kokonaisuudeksi. Hyvinvointiohjelman laatii Ylöjärven kaupungin hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen yhteistyöryhmän viranhaltijat yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Ohjelman laatimiseksi on järjestetty Hyvinvointia arkeen -työpajasarja.

Hyvinvointikertomus käsitellään hyvinvointilautakunnassa, kaupunginhallituksessa ja valtuustossa kevään 2025 aikana. Seuraavaksi laaditaan hyvinvointisuunnitelma, joka käsitellään hyvinvointilautakunnassa, kaupunginhallituksessa ja valtuustossa syksyn 2025 aikana.

3.6 Lähteitä

Aira, T., Kannasoja, S., Kekäläinen, T., & Manu, S. (2021). Hyvinvoinnin mittaaminen edellyttää valintoja: näkökulmana julkishallinnollinen tiedon tarve. *Focus Localis*, 49(3), 125–131.

Hakamäki, P., Koivula, R., Lounamaa, A., Nieminen, V., Rautiainen, A., Saarelainen, T., Salenius, M., & Tuulari, S. (2022). Kunta hyvinvoinnin edistäjänä: Hyvinvoinnin moniulotteisuus lainsäädännössä ja kunta-asiakirjoissa. *Focus Localis*, 50(3).

Hyvinvointialuelaki 611/2021

Isola, A-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S., & Keto-Tokoi, A. (2017). Mitä osallisuus on?: Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. *Terveyden ja hyvinvoinnin laitos*.

Karvonen, S., Kestilä, L., & Saikkonen, P. (toim.). (2022). *Suomalaisten hyvinvointi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos*.

Kuntalaki 410/2015

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021

Liikuntalaki 390/2015

Martela, F. (2022). Hyvinvoinnin mittaus edellyttää hyvinvoinnin teoriaa: Erik Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuudet päivitettyinä nykyaikaan. *Yhteiskuntapolitiikka*, 87(5-6), 565-572.

Niemi, S. (toim.). (2024). Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävät kunnissa. *Kuntaliitto*.

Nieminen, V. (2022). Sosiaalisesti kestävä osallisuus kuntien arjessa. *Kuntaliitto Uutta kunnista - tutkimusjulkaisu 1/2022*.

Oppivelvollisuuslaki 1214/2020

Pirkanmaan hyvinvointialueen hyvinvointikertomus- ja suunnitelmat vuosille 2023–2026.

Saloranta, P. (2024). Julkinen hallinto hyötyisi osallisuuden tarkemmasta määrittelystä. *Sitra*.

Sosiaali- ja terveysministeriö STM, (2024). *Terveydeksi – kansallinen terveys- ja hyvinvointiohjelma toimeenpanosuunnitelma: Toimeenpanosuunnitelma*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2024:34

Ståhl. (2017). Terveyden edistämisen vaikuttavuus ja mittaaminen. *Läketieteellinen Aikakauskirja Duodecim*, 133(10), 971–973.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL. (2021). Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisarkkitehtuuri. Verkkosivu.

Tenkula, T., & Lindholm, J. (2024). Hyvinvointialueen tehtävät hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä. Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy. Helsinki.

Valtioneuvosto. (2023). Valtioneuvoston periaatepäätös 'Hyvinvointia kaikille 2030'. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:14.

Valtonen, E. (2023). Hyvinvointikertomusten indikaattorimuutos kuntalaisten subjektiivisen hyvinvoinnin näkökulmasta. Tampereen Yliopisto.

3.7 Liite Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteiden toteutuminen vuonna 2021–2024

Toteutuminen on arvioitu liikennevaloilla (punainen = toimenpide jäi toteutumatta ja mitattu muutos negatiivinen, keltainen = toimenpide toteutui, mutta mitattu muutos negatiivinen, vihreä = toimenpide toteutui ja mitattu muutos positiivinen).

Painopiste: Hyvinvointia tukeva elinympäristö					
Toimenpide	Vastuutaho	Hyvinvointisuunnitelma tai muu ohjaava ohjelma/taho	Hyvinvointisuunnitelmassa määritellyt mittarit	Toteutuminen	Kuvaus toimenpiteen toteutumisesta
Kaupungin EVA-mallin luominen ja käyttöönotto	Kaikki hallinnonalat Viranhaltijat Päätäjät Hyvinvointikoordinaattori (tutor)	Kaupunginvaltuusto 24.04.2017 35 Kuntaliitto	Ennakoarvioinnin (EVA) käyttö kunnan toiminnassa kyllä/ei	Kyllä	EVA-mallia on kokeiltu eri hallinnonaloilla ja tehdään vähintään harkinnanvaraisesti merkittävimmissä päätösvalmisteluissa.
Yhteiskehittämisen menetelmien käytön edistäminen palveluiden kehittämisessä	Kaikki hallinnonalat	Alueellinen laaja hyvinvointikertomus 2021–24	Kunnassa on käytössä yhteiskehittämisen periaate, jossa sovittujen kuntalaisten osallistuvat palveluidensa ideointiin, suunnitteluun, testaamiseen sekä toteutukseen yhteistyössä kunnan toimijoiden kanssa kyllä/ei	Kyllä	Yhteiskehittämisen menetelmiä on kehitetty erityisesti hankkeissa, ja toimintatapoja käytetään joissakin yksiköissä ja prosesseissa. Toiminta pohjautuu yhteisövaikutavuuden toimintatapaan.

Digituen mahdollistaminen kuntalaisille	Hallinto ja talous Sivistys Perusturva Järjestöt	Pirkanmaan digituen alueellisen koordinaation kehittämishanke	Digitukea kunnassa tarjoavien tahojen määrä	Lukumäärä on kasvanut. Esimerkiksi vuonna 39 digiopastus tilaisuutta ikäihmisille. Opastuksiin osallistui yhteensä 280 opastettavaa. Järjestävä tahona ATK Seniorit Mukanetti ry.	Säännöllistä digiohjausta tarjottu kirjastoissa. Digituen tilaisuuksia järjestetty ja tuettu niiden järjestämisessä mm. yhdistyksiä. Nuorille someturvan perustaminen.
Paikkatiedon hyödyntämisen hyvinvointitekijöiden tunnistamisessa	Tekniikka ja ympäristö Kaikki hallinnonalat	Tampereen kaupunkiseudun hyvinvointiympäristön kehittämissuunnitelma HYMY-hankkeen tulokset	Alakoulun, päivittäistavarakaupan ja virkistysalueen saavutettavuus	100 % väestöstä asuu enintään 1 km päässä virkistysalueesta. Enintään 500 m päästä kaupasta asuvien 75 vuotiaisen osuus on kasvanut (43,3 % 2023).	Kaupungin alueella sijaitsevia leikkipaikkoja, -kenttiä ja urheilukenttiä on viety karttasovellukseen. Latuverkon ajantasaiset hoito- ja reittitiedot löytyvät karttasovelluksesta. Kaikki liikuntapaikat ovat LIPAS-järjestelmässä, ja joiltakin kerätään käyntitietoja.
Laajan hyvinvointikertomuksen päivittäminen	Kaupungin johtoryhmä Hyte-työryhmä	Pirkanmaan tulevaisuuden sote-keskus	Itsearviointi hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman	Päivitys toteutettu.	Rakenne uudistettu ja yhtenäistetty raportointitapa

sote-uudistuksen toteutuksessa	Hyvinvointikoordinaattori	kehittämishjelma	valmistelusta ja hyödyntämisestä Itsearviointi kunnan hyte-työn rakenteesta, resursseista ja prosesseista		ja. Uudistus käynnistetty linjassa alueellisen hyvinvointisuunnitelman kanssa.
--------------------------------	---------------------------	------------------	--	--	--

Taulukko 4. Laadukkaiden monikanavaisten palvelujen järjestäminen -tavoitekokonaisuus 2021–2024

Painopiste: Hyvinvointia tukeva elinympäristö					
Toimenpide	Vastuutaho	Hyvinvointisuunnitelma tai muu ohjaava ohjelma/taho	Hyvinvointisuunnitelmassa määritellyt mittarit	Toteutumineen	Kuvaus toimenpiteen toteutumisesta
Liikenneturvallisuuden edistäminen	Kaikki hallinnonalat Poliisi Liikenneturvasta Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	Liikenneturvallisuuden ongelmakohtia kartoittava työryhmä Kestävän liikuttamisen työryhmä	Liikennevahinkojen uhrin / 1000 asukasta	Liikennevahinkojen uhrin määrä on pysynyt lähes samana. Toimenpiteet toteutuneet	Liikenneturvallisuuden ongelmakohtia kartoittava työryhmä on toiminnassa ja on osana hyte-työryhmiä. On osallistuttu seudulliseen yhteistyöhön. Mikkolantien turvallisuutta Ylöjärven keskustassa on parannettu suojatiemaalauksilla.
Lähisuhdeväkivallan ehkäisy	Perusturva Sivistys	Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma 2018–2021 (STM) Väkivallaton lapsuus: toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan	Kokenut vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista, % 8. ja 9. luokan	Peruskouluikäisten kohdalla osuus hieman noussut, kun taas toisen asteen opiskelijoiden	Koulutussuunnitelma väkivallan tunnistamiseksi ja käsittelemiseksi on laadittu. Osallistuminen alueelliseen väkivaltatyöhön

		väkivallan ehkäisystä	oppilaista, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, % AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	en kohdalla laskenut. Toimenpiteet toteutuneet.	verkostoon on toteutettu.
Ankkuri-toiminnan toteuttaminen nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja rikosten ennaltaehkäisemiseksi	Työllisyys- ja turvallisuuspalvelut Nuorisopalvelut Sosiaalipalvelut Poliisi	Turvallisuussuunnitelma	Nuorten (15–29 -vuotiaat) tekemät rikokset	Kaikkien poliisille ilmoitettujen rikosten laskenut, mutta nuorten (alle 15 %) tekemien rikosten määrä on kasvanut samassa linjassa valtakunnallisen muutoksen kanssa. Toimenpitee ei ole Ankkurin osalta toteutunut, mutta Näppihaukka toiminta jatkunut.	Ankkuri-toimintamallisiällytettiin sote-siirtosuunnitelmiin, ja se otetaan käyttöön alueellisesti vuonna 2025. Näppihaukka toiminta jatkuu.

Taulukko 5. Kuntalaisen turvallisuuden edistäminen -tavoitekokonaisuus 2021–2024

Painopiste: Hyvinvointia tukeva elinympäristö					
Toimenpide	Vastuutaho	Hyvinvointisuunnitelma tai muu ohjaava ohjelma/taho	Hyvinvointisuunnitelmassa määritellyt mittarit	Toteutuminen	Kuvaus toimenpiteen toteutumisesta

<p>Kulttuurihyvinvoinnin edistäminen poikkihallinnollisesti ja yhteistyössä sidosryhmien kanssa</p>	<p>Kaikki hallinnon alat Järjestöt Seurakunnat Yritykset</p>	<p>Pirkanmaan alueellinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma</p>	<p>Tampereen seudun työväenopiston kulttuurialan opetustunnit/1000 asukasta Kirjaston tapahtumiin osallistuneiden määrä/ 1000 asukasta Kulttuuripalveluiden tapahtumiin osallistuneiden määrä / 1000 asukasta</p>	<p>Kävijämäärät ovat kasvaneet. Työväenopiston suunnittelutuntimäärät ovat pysyneet lähes samana. Toimenpiteet toteutuneet.</p>	<p>Osallistuminen Kulttuurihyvinvoinnin palveluohjaus Pirkanmaalla -hankkeeseen ja alueellisen kulttuurihyvinvointisuunnitelman laatimiseen. Ylisukupolvisen kulttuurikohtaamisen lisääminen. Ikäihmisten psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn tukemiseksi etähoivapalveluna luotiin ja toteutettiin yhteispalvelu. Perustettiin kulttuuriparlamentti, ja uusi Hyte-yhteistyöryhmä sisälsi kulttuurihyvinvoinnin teeman. Osallistuminen Operaatio Pirkanmaahan, joka lisännyt kulttuuritarjontaa.</p>
<p>Kuntalaisen osallistumismahdollisuus taiteeseen ja kulttuuriin 100 min./viikko</p>	<p>Sivistys Perusturva Järjestöt</p>	<p>Pirkanmaan alueellinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma Kulttuurihyvinvoinnin palveluohjaus Pirkanmaalla -hanke</p>	<p>Kirjastokäynnit / asukas Kokonaislainaus / asukas Taiteen perusopetuksen oppilaspaikkamäärä</p>	<p>Kävijämäärät ovat kasvaneet ja samoin kokonaislainausmäärät. Taiteen perusopetuksen oppilaspaikkamäärässä ei</p>	<p>Kirjasto- ja kulttuuripalvelujen tarjontaa on laajennettu, mikä on lisännyt asiakasmääriä. Krankkulan avoimien maanantaitoiminta on käynnistetty. Järjestetty lukuisia yhteisöllisiä</p>

				ole tapahtunut muutoksia. Toimenpiteet toteutuneet.	tapahtumia, kuten Mökkirokki, Loiste, Ruudun takaa ja Korttelipäivä ja tapahtumat ovat olleet maksuttomia. Vapaa sivistystyö ja taiteen perusopetus ovat säilyttäneet asemansa kaupungin kulttuuritarjonnassa. Kulttuuritoimintaa on järjestetty varhaiskasvatuksessa, kouluilla ja kulttuurisen nuorisotyön kautta. Kulttuurikude on Ylöjärven kulttuuripalveluiden ja varhaiskasvatuksen yhteistyömuoto, joka tuo monipuolista kulttuuria ja taidetta lasten arkeen, edistäen heidän hyvinvointiaan ja osallisuuttaan. Yhteisötaiteilijan tehtävä on jatkunut.
--	--	--	--	--	--

Taulukko 6. Kulttuurihyvinvoinnin edistäminen -tavoitekokonaisuus 2021–2024

Painopiste: Toisista välittäminen ja yhdessä tekeminen					
Toimenpide	Vastuutaho	Hyvinvointisuunnitelma	Hyvinvointisuunnitelmassa määritellyt mittarit	Toteutuminen	Kuvaus toimenpiteen toteutumisesta
Vanhempien tukeminen kasvatustehtävissä	Sivistys Neuvolat ja kouluterveydenhuolto Perheneuvola, perhekioski	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma Mielenterveys- ja	Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa, % 4. ja 5 luokan oppilaista, % 8. ja 9. luokan oppilaista, %	Vaikeudet keskustella vanhempien kanssa ovat kasvaneet kaikissa	Sosiaali- ja terveyspalvelujen aikana kehitettiin palvelutarjontaa, erityisesti

	Perhetyö Ehkäisevät ja korjaavat hyvinvointipal- velut	päihdesuunnitelma	lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, % AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista Toimeentulotuke- a pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä	ikäryhmissä lukuun ottamatta lukioikäisiä, jossa tilanne on parantunut. Eniten keskusteluv aikeuksia kokivat ammattillise n oppilaitokse n opiskelijat 10,1 % ja vähiten 4.– 5. luokkalaiset (2,7 %). Toimeentul- oa pitkäaikaise- sti saaneiden lapsiperheid- en osuus on 0,9 % (2024) ja se on laskenut vuosittain. Toimenpite- et toteutuneet pääsääntöis- esti.	perheiden intensiivitukea. Haettu mukaan Lapsiystävälline n kunta - malliin. Järjestettiin vanhemmuude n tuki luento sekä säännöllisiä vanhempainilto- ja. Osallistuttu perhepolkuneu- volan toteutukseen v. 2024.
Viestintä ja tiedottamin- en lasten, nuorten ja perheiden tukimuodois- ta ja palveluista	Sivistys Vapaa- aikapalvelut Neurolat, kouluterveyde- nhuolto Ehkäisevät ja korjaavat	Lasten ja nuorten hyvinvointisuun- nitelma	Itsearviointi kuntien opiskeluhooltory- hmien toiminnasta	Toimenpite- et toteutuneet .	Rakennettiin sähköinen perhekeskus viestinnän tueksi toimimaan vuoteen 2024 asti.

	hyvinvointipalvelut Hallinto ja talous				Materiaalia hyödynnettiin muissa yhteyksissä, kuten verkkosivujen koontisivuilla lasten ja nuorten palveluista sekä alueellisen perhekeskusviestinnän tukemisessa. Monialaisten yhteistyöryhmien toimintaa jatkettiin ja paikallista perhekeskustoimintaa kehitettiin.
Ikääntyneen kuntalaisen mahdollisuus asua omassa kodissaan	Tekniikka ja ympäristö Perusturva Kotihoito	Suunnitelma ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi	75 vuotta täyttäneiden yhdenhengen asutokunnat, % vastaavan ikäisten asutokunnista	75 vuotta täyttäneiden yhdenhengen asutokuntien osuus vastaavan ikäisten asutokunnista on pysynyt lähes samana (n. 38 %) Toimenpiteet toteutuneet.	Sosiaali- ja terveyspalvelujen aikana parannettiin erityisesti ikääntyneiden toimintakykyä tukevia palveluja, omaishoitajien hyvinvointia ja toteutettiin vertaisuuteen pohjautuvia liikuntaryhmiä sekä tapahtumia ikiliikkuja-hankkeessa. Uudistettiin yhteisöllinen senioriasuminen kaupungin

					omana palveluna.
Omaishoidon riittävä resursointi	Hoito- ja kuntoutumispalvelut Sosiaalityön palvelut	Suunnitelma ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi	Omaishoidon tuella kotona hoidettavat 75 vuotta täyttäneet vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä	Omaishoidon tuella kotona hoidettavien 75 vuotta täyttäneiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on laskenut (5,2 %-3,0%). Toimenpiteet toteutuneet	Omaishoidon palveluja kehitettiin osana sote-palveluja. Vuonna 2024 solmittiin yhteistyösopimukset mielenterveysohjelmaisten FinFami Pirkanmaan sekä Pirkanmaan hyvinvointialueen kanssa hankkeista, jotka sisältävät omaishoitajien vertaistoiminnan ja valmennuksen kolmannen sektorin kanssa.
Erialaisten perhemuotojen yhdenvertaisuuden edistäminen	Kaikki hallinnonalat	Yhdenvertaisuussuunnitelma	Itsearviointi.	Toimenpiteet toteutuneet	Rakennettu sähköiseen perhekeskukseen tiedollinen osio monimuotoisista perheistä.

Taulukko 7. Perheiden tukeminen -tavoitekokonaisuus 2021–2024

Painopiste: Toisista välittäminen ja yhdessä tekeminen					
Toimenpiteet	Vastuutaho	Hyvinvointisuunnitelma tai muu ohjaava ohjelma/taho	Hyvinvointisuunnitelmassa määritellyt mittarit	Toteutuminen	Kuvaus toimenpiteen toteutumisesta
Lasten ja nuorten elämänhallinta	Sivistys Perusturva: Neuvolat,	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja	Tyytyväisyys elämään	Liikkuvan nuorisotyön

<p>innan tukeminen</p>	<p>koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto Perheneuvola, perhekioski Järjestöt Seurakunta</p>	<p>Osallisuussuunnitelma Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma OKM: Harrastamisen Suomen malli</p>	<p>5. luokan oppilaista, % 8. ja 9. luokan oppilaista, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, % AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista Nuorisopassin käyttömäärä</p>	<p>on laskenut hieman kaikissa muissa ikäryhmissä paitsi lukioikäisten kohdalla tyytyväisyys on kasvanut (71,2- >75,1%) Tyytyväisiä elämäänsä ovat 4.-5. luokkalaisten 84,9% kun pienin osuus 8.-9. luokkalaisten kohdalla joka on 66,2% Toimenpiteet toteutuneet</p>	<p>kehittäminen ja toteutus. Toimintaa jatkettu Harrastamisen Ylöjärven -mallin mukaisesti. Nuorisopassin käyttöönotto. Perhekeskusverkoston rakentaminen. Koulu- toiminnan pilotointi ja Movepolun kehittäminen. Avoimien koko perheen vuorojen, kuten perhesporttiksen, laajentaminen. Nupan koulunuorisotyön ankkeen kautta palkattu nuorisotyöntekijä syksyksi 2024, jonka tehtävänä on edistää koulun liikunnallista nuorisotyötä.</p>
<p>Työllistymisen edistämisen työllisyyden kuntakokeilulla</p>	<p>Työllisyys- ja turvallisuuspalvelut</p>	<p>Suomen hallituksen esitys kokeilulaiksi Kaupunginvaltuusto 9.3.2020 16 Työllisyystyöryhmä</p>	<p>Vaikeasti työllistyvät, rakennetyöttömyys, % 15–64-vuotiaista</p>	<p>Rakennetyöttömyys on laskenut ja osuus on 2,6 % (2024). Toimenpiteet toteutuneet</p>	<p>Pirkanmaan työllisyydenhoidon kuntakokeilun tehostetun lähipalvelumallin toteuttaminen v. 2021 ja vuonna 2024 Te-uudistuksen valmisteluun osallistuminen. Rakennettu pitkäaikaistyöttö</p>

					mien palvelupolku ja monialainen yhteistyö sote-keskuksessa osana
Ikääntyneiden toimintakyvyn ja itsenäisen elämän tukeminen	Kaikki hallinnonalat Järjestöt Yritykset Seurakunta	Suunnitelma ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi Terveysliikuntasuunnitelma Osallisuussuunnitelma	Kunta on asettanut tavoitteet ja toimenpiteet ikääntyneiden hyvinvointia ja terveyttä edistävien ravitsemustottumusten lisäämiseksi	Toimenpiteet toteutuneet	Sosiaali- ja terveyspalveluiden aikana kehitettiin palvelutarjontaa, erityisesti lähitoritoimintaa ja varhaisen tuen malleja ja yhteistyötä jatkettu Pirkanmaan hyvinvointialueen kanssa. Tuettiin seniorijärjestöjä ja järjestettiin yhteisöllisiä tapahtumia, kuten vanhusten viikon tapahtuma. Rakennettiin ikääntyneille koontisivu verkkosivuille ja postitettiin kortti palveluohjauksen tueksi. Ikiliikkuja-hanke 2020-2024 tarjosi +75-vuotiaille maksuttomia liikuntapalveluita toimintakyvyn ylläpitämiseksi.
Osallisuuden (edustuksellisuus)	Hallinto ja talous	Osallisuussuunnitelma	Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa,	Osallisuuden kokemus	Valtuuston kokousten videolähetykset

<p>linen, suora, toimintaosallisuus) ja tasa-arvon edistäminen eri ikä- ja väestöryhmissä</p>	<p>Kaikki hallinnonalat</p>	<p>Yhdenvertaisuussuunnitelma</p>	<p>% äänioikeutetuista Tuntee itsensä osalliseksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, % AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista</p>	<p>on heikentynyt erityisesti 8.–9. luokkalaisten kohdalla (12,5 %). Äänestysaktiivisuus on pysynyt lähes samana kunta- ja eduskuntavaaleissa. Toimenpiteet toteutuneet.</p>	<p>ovat jatkuneet. Vaikuttamistoimielinrakenne on päivitetty. Kaupungin verkkosivut on uusittu vuonna 2023. Asukaskyselyjen ja -iltojen toteuttamisessa on hyödynnetty sähköisiä kanavia. Nuorisovaltuusto toiminnassa ja edustajat valtuustossa sekä lautakunnissa. Oppilaskuntapäiviä on jatkettu. Osallisuuden rakenteet on liitetty osaksi hyvinvoinnin edistämisen rakenteita. Hytöryhmissä hyödynnetään kokemustietoa. Osallistuva budjetointi on toteutettu. Kyselyt ja asukasillat on järjestetty eri toimialoilla.</p>
<p>Arkeen Voimaa -toimintamalli elämänlaadun ja arkipärjäämisen</p>	<p>Perusturva Vapaaehtoiset</p>	<p>Hyvinvointisuunnitelma Kuntaliitto</p>	<p>Käynnistyneiden ryhmien, osallistujien ja vapaaehtoisohjaajien määrä/vuosi</p>	<p>Käynnistyneitä ryhmiä keskimäärin 2/vuosi.</p>	<p>Arkeen voimaa -toimintamalli toiminnassa vuoteen 2023. Kehitetty ja pilotoitu vapaa-ajankalvelujen yhteistä</p>

vahvistajan a					ryhmätoimintaa, joka alkaa 2025.
------------------	--	--	--	--	-------------------------------------

Taulukko 8. Osallisuuden vahvistaminen -tavoitekokonaisuus 2021–2024.

Painopiste: Toisista välittäminen ja yhdessä tekeminen					
Toimenpide	Vastuutaho	Hyvinvointisuunnitelma tai muu ohjaava ohjelma/taho	Hyvinvointisuunnitelmassa määritellyt mittarit	Toteutumisen	Kuvaus toimenpiteen toteutumisesta
Järjestöjen tukimuotojen kehittäminen ja niistä tiedottaminen	Hallinto ja talous Vapaa-aikapalvelut Perusturva Tekniikka ja ympäristö Järjestöt	Järjestöyhteistyön ohje	Itsearviointiseurojen, yhdistysten ja kunnan yhteistyöstä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi	Toimenpiteet toteutuneet.	Kulttuuriparlamentti perustettiin vuonna 2021, ja seuraparlamentti jatkoi toimintaansa. Lisäksi järjestöfoorumin toimintakulttuuria on kehitetty. Järjestöyhteistyön ohje on ollut käytössä ja sitä on päivitetty vuosittain. Avustusperiaatteet on myös päivitetty säännöllisesti. Vuonna 2024 lisättiin järjestö- ja vapaaehtoistyön koordinointia.
Vapaaehtoistyön tarjoaminen, hyödyntäminen ja koordinointi	Hallinto ja talous Seurakunta Järjestöt Kaikki hallinnonalat	Osallisuussuunnitelma Järjestöyhteistyön ohje	Vapaaehtoistyö.fi-palvelussa avattujen vapaaehtoistehtävien määrä kunnassa / vuosi	Määrä pysynyt samana tai lähes samana. Vuonna yli 60 tehtävää. Toimenpiteet toteutuneet.	Yhteistyötä on tehty Ylöjärven seurakunnan ja kolmannen sektorin kanssa vapaaehtoistyön edistämiseksi. Käytössä on yhteinen vapaaehtoistyö.fi-palvelu, jonka kautta voidaan välittää tehtäviä vapaaehtoisille. Ystävätoimintaa

					kehitetään osana hyte-työryhmien toimintaa. Järjestö- ja vapaaehtoistyön koordinaatiota lisätään vuonna 2024. Ikiliikkuja-hankkeessa ulkoiluystävät ja vertaisohjaajat toimivat. Puistojumppia kokeiltu järjestää vapaaehtoisvoimin.
Osallisuuden (edustuksellinen, suora, toimintaosallisuus) mahdollistaminen järjestöille, yrityksille, yhteisöille ja muille toimijoille	Hallinto ja talousjärjestöt Yritykset Yhteisöt	Osallisuussuunnitelma Järjestöyhteistyön ohje Terveysliikuntasuunnitelma	Palveluiden suunnittelussa hyödynnetään asiakasraateja/kyllä/ei Kunnan palveluiden suunnittelussa/kehittämistyössä hyödynnetään kokemusasiantuntijoita/kyllä/ei Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen/kyllä/ei	Kyllä, toimenpiteet toteutuneet.	Säännölliset kokoontumiset seurojen ja järjestöjen kanssa sekä vierailut, joita on toteutettu kutsusta. Järjestökoordinaation resurssien lisääminen. Kokemusasiantuntija toiminnan kehittäminen ja hyödyntäminen ollut osa PirSOTE-hanketta.

Taulukko 9. Järjestöjen, vapaaehtoisten ja muiden toimijoiden mahdollisuuksien edistäminen - tavoitekokonaisuus 2021–2024.

Painopiste: Hyvinvointia rakentavien valintojen tukeminen					
Toimenpide	Vastuutaho	Hyvinvointisuunnitelma	Hyvinvointisuunnitelmassa määritellyt mittarit	Toteutuminen	Kuvaus toimenpiteen toteutumisesta
Ehkäisevän päihdetyön rakenteet	Kaikki hallinnonalat ja muut sidosryhmät	Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma	Itsearviointi kunnan ehkäisevän	Toimenpiteet toteutuneet.	Ehkäisevän päihdetyön rakenteet Ylöjärvellä luotu

ovat kunnossa	Hyvinvointilautakunta		päihdetyön rakenteista			STM:n toimintaohjelman mukaisesti ja rakenne toiminnassa. Ehkäisevän päihdetyön alueellinen yhteistyö käynnistynyt.
Päihdehaitoista viestitään tutkittuun tietoon perustuen koordinoitujen tiedotuksen avulla	EPT-koordinaattori Vastuualueiden nimeämät yhteyshenkilöt Viranhaltijat Työntekijät Kuntalainen ja yhteisöt	Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma	Suunnitelmaan sisältyvät mittarit, kuten -Järjestetyt tilaisuudet, tapahtumat, teemaviikot ja kampanjat - Käytetyt tiedotuskanava		Tapahtumien määrä kasvanut vuonna 2024. Kampaanjoita toteutettu säännöllisesti. Toimenpiteet toteutuneet.	Rakennettu osuus päihteistä Hyvinvointia arkeen - sivustolle, toteutettu some-kampanja EPT-viikolla ja osallistuttu vanhempainiltaan EPT-teemalla.
Riskikäyttö ja haitat tunnistetaan ja tukea tarjotaan varhaisessa vaiheessa	Perusturva Sivistys Työllisyyspalvelut Työterveyshuolto	Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma Suunnitelma ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi	Ei sovittuja mittareita.		Toimenpiteet toteutuneet.	Sosiaali- ja terveyspalvelujen aikana kehitettiin palvelutarjontaa ja luotiin uusia toimintamalleja. Henkilöstöä on koulutettu Mielenterveyden ensiapu - koulutuksilla sekä ammattitaitoa edistävällä henkilöstötapa-

					tumalla vuonna 2024.
Paikallista alkoholi-, tupakka- ja rahapelipolitiikkaa toteutetaan suunnitellusti ja laajassa yhteistyössä	Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto Poliisi Yritykset EPT-koordinaattori Kaupungin lupavastaava	Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma	Suunnitelmaan sisältyvät mittarit, kuten itsearviointi.		Toimenpiteet toteutuneet. Pakka-toimintamalli käynnistynyt syksyllä 2024 hyvinvointialueen koordinoimana.
Haittojen ehkäisyyn panostetaan lähiyhteisöissä	Kaikki hallinnonalat Järjestöt Seurakunta Tampereen työväenopisto Alueelliset viranomaiset	Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma	Suunnitelmaan sisältyvät mittarit, mm. hyödynnetyt ja järjestetyt koulutukset		Toimenpiteet toteutuneet. Osallistuttu kansallisiin hankkeisiin. Henkilöstöä koulutettu Mielenterveyden ensiapukoulutuksilla sekä koulutuksellisella henkilöstötapah tumalla 2024.
Ammattilaisilla on riittävästi ehkäisevän päihdetyön osaamista	Kaikki hallinnonalat Esimiehet Vastuualueen nimeämä yhteyshenkilö EPT-koordinaattori ja -ryhmä	Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma	Suunnitelmaan sisältyvät mittarit, mm. yhteistyörakenne luotu.		Toimenpiteet toteutuneet. Luotu sote-palveluihin Perustason mielenterveys- ja päihdetyön toimintamalli kohtaamisen tueksi Innokylä

Taulukko 10. Päihteettömyyden tukeminen -tavoitekokonaisuus 2021–2024.

Painopiste: Hyvinvointia rakentavien valintojen tukeminen					
Toimenpide	Vastuutaho	Hyvinvointisuunnitelma tai muu ohjaava ohjelma/taho	Hyvinvointisuunnitelmassa määritellyt mittarit	Toteutuminen	Kuvaus toimenpiteen toteutumisesta

<p>Eri ikäryhmille ja erityisryhmille soveltuvien liikuntamuotojen tarjoaminen</p>	<p>Sivistyspalvelut Perusturva Tekniikka ja ympäristö Järjestöt Tampereen seudun työväenopisto Yritykset</p>	<p>Terveysliikuntasuunnitelma MAPSTO Suunnitelma ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi</p>	<p>Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa /kyllä/ei Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikumisryhmiä liikuntaseuratominnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille /kyllä/ei</p>	<p>Kyllä.</p>	<p>Osallistuttu Liikkuva ohjelman hankekokonaisuuteen ja kehitetty kouluilla tarjottavia liikuntapalveluja sekä luotu uusia palveluja ikääntyneille Ikiliikkuja-hankkeen myötä.</p> <p>Ylöjärven Harrastamisen Malli on tarjonnut kaikille lapsille liikuntaryhmiä.</p> <p>Rakennettu soveltavan liikunnan välinevuokraukselle oma verkkosivu ja laadittu käyttöohjeet helpottamaan välineiden käyttöä.</p> <p>Järjestetty monipuolisia tapahtumia, kuten pyörätuolita nssia ja retkiä Seitsemiseen .</p>
--	--	---	---	---------------	---

Luonto- ja liikunta-alueista huolehtiminen	Tekniikka ja ympäristö Järjestöt Ekokumppanit	MAPSTO Terveysliikuntasuunnitelma	Lähiliikuntapaikat ja liikuntapuistot, määrä saavutettavuus ja tarve	Määrät lisääntyneet.	Rakennettu uusia alueita, kuten skeittipuisto, Räikän ulkokuntoilu alue ja monitoimikenttiä. Kunnostettu olemassa olevia.
Arjen sujuvuutta tukevien joukkoliikennedyhteyksien ylläpito ja kehittäminen	Tekniikka ja ympäristö Sivistys Perusturva Tampereen seudun joukkoliikenne	Linjasto 2021 Seuratikka Seudullinen liikennejärjestelmätyöryhmä Seudullinen LIIPY-työryhmä (liityntäpysäköinti ja matkaketjut) Seudullinen KÄPY 2.0 – työryhmä	Kunnassa on asetettu kestävyystavoitteita kestävästä liikkumisesta (esim. julkisen liikenteen, kävelyn ja pyöräilyn suosiminen) / kyllä/ei	Kyllä, mm. osana Hinku-tiekarttaa.	Keskeisille bussipysäkeille on rakennettu pyöräkatoksia (esim. Matkatie ja Metsäkylä). Yhteiskäyttöauto otettu käyttöön. Palveluliikenne kilpailutettu ja siitä tiedotettu myös koteihin.
Vastuullisen liikennekäyttämisen edistäminen	Kaikki hallinnonalat Poliisi Liikenneturva Järjestöt Yritykset	Liikenneturvallisuuden ongelmakohtia kartoittava työryhmä Kestävän liikkumisen työryhmä	Liikennevahinkojen uhrin / 1000 asukasta	Onnettomuuksien kokonaismäärän kehitys on ollut laskeva, ja henkilövahinkoon nettomuuksien kehitys on ollut laskeva vuodesta 2017 eteenpäin. Toimenpiteet toteutuneet.	Kampanjoiden toteutus, kuten heijastinkampanja, sekä seututason seuranta ja toimenpiteet.

Taulukko 11. Kestävän liikkumisen lisääminen -tavoitekokonaisuus 2021–2024

Painopiste: Hyvinvointia rakentavien valintojen tukeminen

Toimenpide	Vastuutaho	Hyvinvointisuunnitelma tai muu ohjaava ohjelma/taho	Hyvinvointisuunnitelmassa määritellyt mittarit	Toteutumisen tila	Toteutuminen	Kuvaus toimenpiteen toteutumisesta
Kestävien kulkumuotojen osuuden kasvattaminen sekä kannustaminen kävelyyn ja pyöräilyyn	Tekniikka ja ympäristö Liikuntapaivelut Ylöjärven yrityspalvelut Tampereen seudun joukkoliikenne	Hinku-tiekartta Terveysliikuntasuunnitelma Kestävän liikunnan suunnitelma MAPSTO Linjasto 2021-uudistus Tuhat jalkaa – Kävelyn ja pyöräilyn kehittämissuunnitelma (Ylöjärven kaupunki 2015, seudullinen 2020/2021 taitteessa) Canemure-seudullinen hankeryhmä Seudullinen KÄPY 2.0 – työryhmä LIIPY-työryhmä, seudullinen, liityntäpysäköinti ja matkaketjut	Kävely- ja pyöräilyverkoston käyttäjämäärien aktiivinen seuranta Pienhiukkaspiteen uuden väestöpainotettu keskiarvo		Toimenpiteet toteutuneet.	Sähköautojen latauspisteitä on rakennettu. Kirjastolla on otettu käyttöön kaupunkipyörien lainauspalvelu ja kirjaston yhteyteen on perustettu julkinen pyörähuoltopiste. Pyöräparkkeja ja liityntäparkkeja on lisätty. Monialaisia kampanjoita, kuten pyöräilijäviikko, on toteutettu. Kevyen liikenteen väyliä on rakennettu.
Kasvispitoinen ja ravitsemussuosittukset täyttävä	Tekniikka ja ympäristö Sivistys	Hinku-tiekartta	Koulussa noudatetaan kouluruokailusuosittusta koululounaan ja		Osassa kouluja noudatetaan kouluruokailusuositusta	Ruokalistalle on lisätty kala- ja kasvisruokapäiviä, ja

kaupungin ruokapalveluiden tarjonta	Perusturv		välipalojen järjestämisessä, % peruskouluista	koululounaan ja välipalojen järjestämisessä, % peruskouluista, mutta viimeisimmässä arvioinnissa indikaattorin tulos oli 0. Vastaavaa muutosta ei ole tapahtunut toteutustavassa vaan arviointitavassa. Lisätietoja sotkanet. Toimenpiteet toteutuneet.	viikoittain tarjotaan lämpimiä kasviksia. Illtapäiväkerhoissa on kokeiltu kasvipohjaisia välipaloja. Ruokaohjeita on kehitetty kasvipohjaisten proteiini tuotteiden käytön lisäämiseksi.
-------------------------------------	-----------	--	---	--	--

Taulukko 12. Ilmastonmuutosta hillitsevät elintavat -tavoitekokonaisuus 2021–2024